

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

на тему: Організаційно-економічні аспекти управління розвитком
страхування автотранспортних засобів в Україні на прикладі
ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Галузь знань

07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма

«Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС. 015022.01.02.00

Виконав: студентка II курсу, група ФБСмз-20-1 _____ Вікторія АНТОНЮК
Підпис, дата Ініціали, прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____ Людмила ПРИСТУПА
Підпис, дата Ініціали, прізвище

Нормоконтроль

До захисту допускаю:

Зав.кафедри

д-р. екон. наук, професор

Ніла ХРУЩ

Ініціали, прізвище

_____ 2021 р.

Хмельницький 2021

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Загальнотеоретичні засади страхування автотранспортних засобів	9
1.1 Сутність, форми та види страхування автотранспортних засобів	9
1.2 Характеристика основних видів страхування автотранспортних засобів	16
2 Аналітичні характеристики розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні	27
2.1 Оцінка сучасного стану та аналіз тенденцій розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні за 2018-2020 роки	27
2.2 Діяльність ПрАТ «СК «Євроінс Україна»: напрями здійснення та аналіз фінансово-майнового забезпечення за 2018-2020 роки	41
3 Напрями удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхування автотранспортних засобів на прикладі ПрАТ «СК «Євроінс Україна»	55
Висновки	70
Список використаних джерел	73
Додатки	78

Вступ

Реалії існування сучасного суспільства обумовлюють зростання важливості та нарощення обсягів страхування автотранспортних засобів, як обного з найбільш популярних та доступних видів страхового захисту в Україні та світі. При значній концентрації роботи вітчизняних страховиків на наданні послуг з автострахування, актуальними для більшості страхових компаній залишаються питання виваженого формування страхового портфеля, цінової політики, нарощення обсягів діяльності за загальноприйнятими варіантами співпраці з клієнтами та використання індивідуалізованих підходів, що вимагають виваженого перегляду усталених організаційно-економічних базисів страхової діяльності та напрацювання нових стратегій і технологій ефективних безпосередньо для сегменту автострахування.

Вагомий внесок у дослідження ринку автотранспортного страхування в Україні здійснили такі вчені: В. Базилевич, Н. Горбач, Я. Гринчишин, Г. Гришин, О. Золотарьова, І. Іванюк, Т. Кривошлик, М. Кухаренок, Л. Лесик, Н. Могильна, С. Осадець, Н. Ткаченко, О. Толстенко, В. Фурман та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць у даній сфері, невирішеними залишаються питання ефективного управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні, що визначає вибір теми, мету та завдання дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхуванням автотранспортних засобів у сучасному конкурентному середовищі.

Для досягнення вказаної мети у роботі поставлені та вирішені наступні завдання:

- з'ясувати сутність, форми та види страхування автотранспортних засобів;
- вивчити характеристики основних видів страхування автотранспортних засобів;
- провести аналітичне оцінювання сучасного стану та тенденцій розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні за 2018-2020 роки;
- дослідити результати фінансово-господарської діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках;
- опрацювати ключові напрями здійснення і провести аналіз фінансово-майнового забезпечення діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2018-2020 роки;
- обґрунтувати напрями удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхування автотранспортних засобів на прикладі ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Об'єктом дослідження дипломної роботи є процес управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні.

Предметом дослідження є організаційно-економічні складові процесу управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні в сучасному конкурентному середовищі.

Для досягнення поставленої мети в роботі використовувались загальнонаукові та емпіричні методи: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного узагальнення – при дослідженні загальнотеоретичних засад страхування автотранспортних засобів; економічного, порівняльного, статистичного аналізу – для оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні та аналізу фінансово-майнового забезпечення діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2018-2020 роки; наукового абстрагування і моделювання – при розробці рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхування автотранспортних засобів.

Інформаційну базу дослідження становлять міжнародні й вітчизняні

законодавчі і нормативно-правові акти, монографії та наукові періодичні видання економічного профілю, навчальні посібники і підручники, а також статистичні матеріали, економічна інформація і фінансова звітність ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

удосконалено:

– організаційно-економічні складові управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні, шляхом визначення перспективності застосування он-лайн технологій страхування та обслуговування клієнтів, впровадження інноваційних технологій (телематика) та продуктів (GAP-страхування) у даному сегменті, обґрунтування стратегічних домінант забезпечення ефективності діяльності у сегменті автотранспортного страхування (на прикладі ПрАТ «СК «Євроінс Україна»), комплексність та системність застосування яких забезпечить сталий розвиток діяльності страховика та її результативність з надання послуг автострахування в умовах сучасних динамічних змін конкурентного середовища;

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні засади та концептуальний базис управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні шляхом конкретизації сутнісного змісту та структурно-функціонального наповнення автотранспортного страхування, в межах чого визначено, що автотранспортне страхування є системою економічних відносин щодо формування та використання спеціальних грошових фондів для захисту інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних несприятливих подій, що пов'язані з володінням та користуванням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування; наведено перелік основних видів автотранспортного страхування у розрізі форм здійснення та на основі критичного узагальнення систематизовано визначальні характеристики основних видів автострахування (добровільного

автотранспортного страхування та обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів), що забезпечує формування цілісних загальнотеоретичних засад для ефективного управлінського процесу.

Отримані результати дослідження мають практичне значення й полягають у тому, що їх застосування дозволяє забезпечити вітчизняним страховикам системний підхід до процесу управління розвитком страхування автотранспортних засобів, в свою чергу сприяючи підвищенню їх загальної економічної ефективності і конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Основні положення дипломної роботи відображені в 1 науковій праці [35] загальним обсягом 0,25 друк. арк.

Основні положення та результати проведених досліджень доповідалися й отримали схвальну оцінку на 1 науково-практичній конференції : II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2021 року, м. Хмельницький).

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг дипломної роботи становить 77 сторінок друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць, 15 рисунки та 5 додатків. Список використаних джерел складається з 43 найменувань.

1 Загальнотеоретичні засади страхування автотранспортних засобів

1.1. Сутність, форми та види страхування автотранспортних засобів

Функціонування сучасного суспільства неможливе без використання транспортних засобів, які є об'єктами підвищеної небезпеки та потребують використання певних механізмів захисту й убезпечення. Одним з них виступає страхування, під загальною назвою – транспортне страхування, яке в залежності від застосовуваних видів транспорту поділяється на: морське, річкове, наземне, повітряне та змішане. Найбільшого поширення наразі набули страхові послуги щодо автотранспортних засобів.

Найбільш спрощено тлумачить сутність поняття “автотранспортне страхування” Яворська Т.В.: “страхування транспортних засобів від небезпек” [4].

Автотранспортне страхування інтегрує у собі різні види страхування, тому цілком слушним є трактування С. С. Осадця, який визначає його як “узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Може охоплювати як самі транспортні засоби, страхування вантажів, а також відповідальності” [3].

В. Д. Базилевич до автотранспортного страхування відносить “послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту” [2, с. 66].

На думку Говорушко Т.А. автотранспортне страхування являє собою “комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Охоплює страхування

механізованих автотранспортних засобів (КАСКО), водіїв, пасажирів, багажу, цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” [6, с. 115].

На комплексності даного виду страхування робить акцент Дема Д.І., відзначаючи, що “автотранспортне страхування необхідно розглядати як комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодонабувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху” [8, с. 34].

Фисун В.І. деталізує визначення тлумачення сутності поняття “автотранспортне страхування”, вказуючи різновиди: “спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. Автотранспортне страхування містить в якості самостійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений ними третім особам” [38, с. 34].

На важливості страхування автотранспортних засобів при його тлумаченні наголошує Ткаченко С.В.: “стратегічно важлива галузь страхового сектору, що сприяє зниженню наслідків ДТП, створює додатковий механізм захисту інтересів кредитора, забезпечує розвиток інших супутніх видів страхування, а також частково звільняє державу під час вирішення соціальних проблем суспільства, що виникають внаслідок ДТП, крадіжки або пошкодження транспортних засобів громадян та підприємств” [34, с. 171].

Узагальнення підходів до трактування сутності поняття “автотранспортне страхування” вітчизняними вченими-економістами проведено у таблиці 1.1.

Таким чином, на основі проведених досліджень, враховуючи сутнісне та структурно-функціональне наповнення категорії “автотранспортне страхування”, пропонуємо тлумачити її наступним чином: система

економічних відносин щодо формування та використання спеціальних грошових фондів для захисту інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних несприятливих подій, що пов'язані з володінням та користуванням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування.

Таблиця 1.1 – Тракткування поняття “автотранспортне страхування”*

Автор (джерело)	Тлумачення поняття
1	2
Яворська Т.В. [4]	Страхування транспортних засобів від небезпек.
Осадець С.С. [3]	Узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Може охоплювати як самі транспортні засоби, страхування вантажів, а також відповідальності.
Базилевич В. Д. [2, с. 66]	Послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту.
Говорушко Т.А. [6, с. 115]	Комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Охоплює страхування механізованих автотранспортних засобів (КАСКО), водіїв, пасажирів, багажу, цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Кінець таблиці 1.1

1	2
Дема Д.І. [8, с. 34]	Комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодонабувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху.
Фисун В.І. [38, с. 34]	Спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. Автотранспортне страхування містить в якості самостійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений ними третім особам.
Ткаченко С.В. [34, с. 171].	Стратегічно важлива галузь страхового сектору, що сприяє зниженню наслідків ДТП, створює додатковий механізм захисту інтересів кредитора, забезпечує розвиток інших супутніх видів страхування, а також частково звільняє державу під час вирішення соціальних проблем суспільства, що виникають внаслідок ДТП, крадіжки або пошкодження транспортних засобів громадян та підприємств.

* Узагальнено автором

Динамічність розвитку вітчизняної економіки, необхідність швидкого логістичного обслуговування виробничої та комерційної діяльності підприємств, постійне нарощування обсягів міжнародних перевезень, зростання необхідності у мобільності людей, зумовлюють постійне вдосконалення та ускладнення транспортної інфраструктури та зростання

кількості транспортних засобів на дорогах. “Зараз в Україні парк легкових і комерційних авто становить 10,5 мільйона. За 2020 рік кількість автомобілів збільшилася майже на 50 тисяч (4,1%)” [12]. Отже, описана динаміка підтверджує зростання важливості використання та необхідності розвитку страхових послуг у сегменті автотранспортного страхування.

Крім того, у розвитку страхування автотранспортних засобів також значною мірою зацікавлена і держава, так як захист від ризиків у відповідному секторі має велике соціальне значення (насамперед мова йде про страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів).

При страхуванні автотранспортних засобів у сучасній страховій практиці застосовуються різні варіанти проведення страхування. За кожним із них визначається різний обсяг відповідальності страховика, що визначається складом ризиків, які становлять зміст страхового покриття – обсяг відповідальності страховика.

У відповідності до норм Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР [10] види автотранспортного страхування представлені у таблиці 1.2.

Отже, основою розподілу видів автотранспортного страхування в Україні виступає законодавча база згідно якої розрізняють добровільне та обов'язкове автотранспортне страхування.

Базові засади добровільного страхування (КАСКО, добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів) вітчизняні страхові компанії розробляють самостійно і зазначають у правилах страхування, які складають у відповідності до вимог чинного законодавства. Через це умови добровільного автострахування (страхові суми; страхові премії; ризики, які покриваються; тарифи та ін.) у різних страховиків можуть суттєво відрізнятися.

Стосовно обов'язкової форми автотранспортного страхування, то її підвиди, їх основні характеристики запроваджені на законодавчому рівні [9]:

- внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВВНТЗ);

- договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності ("Зелена картка").

Таблиця 1.2 – Форми та види автотранспортного страхування (складено на основі інформації [10])

Стаття закону № 85/96- ВР	Вид автотранспортного страхування
Добровільна форма	
П. 2 ст. 6	Страхування від нещасних випадків на транспорті
П. 6 ст. 6	Страхування наземного транспорту (КАСКО)
П. 9 ст. 6	Страхування вантажів і багажу
П. 12 ст. 6	Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) (ДСЦВ)
Обов'язкова форма	
П. 6 ст. 7	Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті
П. 9 ст. 7	Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)

Дослідниками виділяється чотири основні характеристики категорії автотранспортного страхування [3]: системність, динамічність, контитуально-дискретність, суб'єктивно-об'єктивність.

Системною ця категорія є оскільки проявляється системно у різних сферах фінансів. Зокрема, на рівні державних фінансів страхування реалізується через механізм обов'язкового страхування. У цьому випадку держава виступає безпосереднім учасником страхового процесу. Також держава в особі уповноважених органів влади проводить контроль та нагляд за страховим ринком. Щодо фінансів суб'єктів господарювання приватної форми власності, то й тут страхування виявляється системно, адже

підприємства та організації можуть виступати як страховиками, так і страхувальниками. Автотранспортне страхування не діє ізольовано у межах однієї держави, так як втілюється й у сфері міжнародних фінансів. До прикладу – членство України у міжнародній системі автомобільного страхування "Зелена карта". На фінансовому ринку страхувальники виступають потенційними інвесторами, так як інвестують кошти страхових резервів для їх збереження і примноження. Щодо рівня фінансів домогосподарств, то автостраховання також має свій системний вияв, оскільки домогосподарства є суб'єктами страхових відносин.

Динамічність зазначеної категорії обумовлена її процесною основою. Адже реалізація послуг автотранспортного страхування відбувається у контексті єдності та зв'язку його ключових етапів, які охоплюють значний часовий проміжок: проведення аквізиції; забезпечення контролю над застрахованим об'єктом та врегулювання питань щодо завданих збитків в разі настання страхового випадку.

“Континуально-дискретною категорія автотранспортного страхування є, оскільки реалізується для всієї сукупності суб'єктів страхової діяльності та має конкретно-часовий і конкретно-територіальний характер, тобто може проявлятися залежно від умов функціонування суб'єкта.

Головними суб'єктами страхового ринку є страховики, страхувальники та страхові посередники. Кожний з них виконує свою функцію, має свою специфіку та механізм реалізації економічних інтересів. Суб'єктивно-об'єктивний характер автотранспортного страхування реалізується через економічну систему за допомогою об'єктивно-існуючих у суспільстві закономірностей економічних процесів. При цьому може варіюватися залежно від результатів оцінювання суб'єктом умов страхування” [3, с. 137].

Взаємодія суб'єктів та об'єктів на ринку автотранспортного страхування схематично представлена на рисунку А.1.

Ключовим аспектом у забезпеченні послуг страхування автотранспортних засобів є укладання договору страхування, який досить

часто має спрощену форму та виступає у формі страхового поліса. Для страхувальника та страхової компанії, поліс є юридичним документом у якому обумовлюються істотні умови страхування.

1.2. Характеристика основних видів страхування автотранспортних засобів

Страхування КАСКО (hull insurance) – страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів.

Страхування авто КАСКО тлумачать як вид страхування, що передбачає страховий захист збитків, які можуть виникнути внаслідок пошкодження, повного знищення або втрати автотранспортного засобу чи окремих його частин у разі настання подій, передбачених страховим договором.

Страховим захистом у даному разі покриваються майнові інтереси страхувальника, які не суперечать чинному законодавству й пов'язані з правом володіння, користування чи розпорядження засобом наземного транспорту, за умови, що термін його експлуатації не перевищує десяти років. У комплексі із транспортним засобом на страхування береться відповідне приладдя й додаткове обладнання до нього

Страховими випадками є знищення, пошкодження чи втрата транспортного засобу внаслідок: дорожньо-транспортної пригоди; стихійних лих (бурі, повені землетрусу та ін.), нападу тварин, пожежі або вибуху в транспортному засобі; протиправні дії третіх осіб (крім угону та крадіжки); угон та крадіжки.

За бажанням клієнта автомобіль можна застрахувати:

- від однієї з груп ризиків (часткове КАСКО);

– від усіх перерахованих ризиків (повне КАСКО).

На ймовірність виникнення страхового випадку та у підсумку на розмір страхового тарифу впливає ряд чинників, що схематично відображені на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Фактори формування страхового тарифу за програмами страхування КАСКО (узагальнено на основі інформації [5; 26-33 та ін.]

Не страхуються від угону автотранспортні засоби, що не обладнані протиугінними пристроями.

Страхова сума встановлюється на підставі страхової оцінки автотранспортного засобу, а дійсна вартість може бути визначена експертним шляхом на підставі каталогу офіційного дилера або рахунку-фактури заводу виробника.

На ринку пропонуються страхові тарифи в розрізі ризиків, сума яких становить сукупний базовий страховий тариф. Він може змінюватись у більшу чи меншу сторону залежно від ступеня ризику, який визначають тип автотранспортного засобу, стаж водія, наявність і тип протиугінного пристрою тощо. На розмір тарифної ставки впливає також тарифна політика страховика, що враховує кон'юнктуру страхового ринку.

“Договір може бути укладений на термін від декількох днів до одного року та набуває чинності з 00 годин дня наступного за днем надходження страхового платежу на розрахунковий рахунок страхової компанії” [10].

Так, не відшкодовуються збитки, пов'язані зі знищенням або пошкодженням транспортного засобу внаслідок [22]: військових дій, громадських заворушень; захоплення, конфіскації, арешту, здійснених цивільною або військовою владами; радіоактивного забруднення, під час якого неможлива подальша експлуатація транспортного засобу; вибуху внаслідок перевезення, зберігання боєприпасів, вибухових речовин; пожежі через порушення правил техніки безпеки при користуванні горючими рідинами на транспортних засобах.

Права і обов'язки сторін, які визначаються договором страхування КАСКО, мають загальноприйнятий характер з урахуванням особливостей предмета страхування та страхових ризиків.

Дії страхувальника при настанні страхового випадку [22]:

- страхувальник зобов'язаний негайно повідомити компетентні органи;
- не проводити ніяких ремонтних робіт з пошкодженим транспортним засобом без попереднього його огляду представником страховика, крім тих, які зумовлені необхідністю продовження безпечного руху;
- для здійснення ремонту страхувальник повинен отримати письмову згоду страховика;
- протягом 24-х годин, не враховуючи вихідні та святкові дні, після настання страхового випадку чи надходження інформації про нього, письмово повідомити страховика;
- здійснити всі можливі заходи для врятування транспортного засобу, усунення причин, які сприяють виникненню додаткових збитків, а також забезпечити право на регресний позов до винної сторони;

- страхувальник повинен надати страховикові можливість провести огляд і обстеження пошкодженого застрахованого транспортного засобу для визначення причин та розмірів збитків;

- надати необхідні документи, що підтверджують факт настання страхового випадку та розмір збитків і документи, що підтверджують оплату витрат з рятування транспортного засобу.

При настанні страхового випадку відшкодуванню підлягають лише прямі збитки, виключаючи втрачену вигоду, витрати на оренду чи наймання транспортного засобу, моральну шкоду тощо.

Розмір збитку визначається [22]:

- при повному або конструктивному знищенні автотранспортного засобу – у розмірі його дійсної вартості з договором страхування за вирахуванням вартості вузлів, деталей та устаткування, що придатні для подальшого використання або реалізації;

- при пошкодженні автотранспортного засобу чи додаткового обладнання – у розмірі витрат на його відновлення (з урахуванням зносу на день настання страхового випадку) згідно з кошторисом-розрахунком, який складено експертом страховика та погоджено зі страхувальником.

Витрати на відновлення включають: витрати на матеріали і запасні частини, що необхідні для ремонту, за цінами на дату страхового випадку за вирахуванням зносу частин, вузлів, агрегатів та деталей, які замінюються в процесі відновлення (ремонту); витрати на оплату ремонтних робіт за тарифами на дату настання страхового випадку.

Відшкодування збитків здійснюється за вирахуванням амортизаційного зносу запасних частин, що підлягають заміні деталей та приладдя. При визначенні суми страхового відшкодування враховуються страхова сума, різниця між страховою сумою і зазначеною у заяві на страхування вартістю автотранспортного засобу та франшиза.

Документи, які необхідно подати для отримання страхового відшкодування [22]:

- заява про виплату страхового відшкодування;
- договір страхування;
- страховий акт;
- довідка патрульної поліції про ДТП із зазначенням прізвища особи (осіб), яка постраждала при цьому та особи (осіб), яка винна в скоєнні ДТП та витяг із протоколу про обставини ДТП (рішення);
- необхідна кількість фотокарток пошкодженого транспортного засобу (їх надання є обов'язковим, коли страховий випадок і ремонт автотранспортного засобу відбулися за межами України);
- довідка сейсмологічної служби про стихійне лихо;
- довідка слідчих органів про викрадення;
- документ, що засвідчує правонаступництво особи, яка звернулася за страховим відшкодуванням (у разі смерті страхувальника);
- свідоцтво про смерть (завірену копію) у разі смерті страхувальника;
- акт товарознавчої експертизи про розмір збитків чи рахунок сервісного центру про розмір необхідних затрат на відновлення.

У разі необхідності перелік може бути доповнений іншими документами.

Страхове відшкодування виплачується протягом трьох робочих днів після прийняття страховиком відповідного рішення.

Днем виплати вважають день списання коштів з розрахункового рахунку страховика.

Договір страхування, за яким виплачено страхове відшкодування, зберігає силу до закінчення терміну страхування. При цьому страхова сума складе різницю між початковою страховою сумою й виплаченим страховим відшкодуванням. Договір, за яким страхове відшкодування виплачено в розмірі страхової суми, припиняє свою дію.

У більшості країн світу страхування цивільно-правової відповідальності власників автомобільного транспорту є обов'язковим. Це

зумовлено кількома обставинами: транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки; такі цивільно-правові відносини стосуються всього суспільства, мають масовий характер оскільки учасником дорожньо-транспортної пригоди потенційно може бути кожна особа; відсутність достатніх коштів у власника (водія) транспортною засобу не забезпечує своєчасного та повного відшкодування шкоди потерпілому. Таким чином, страхування цивільно-правової відповідальності власників автомобільного транспорту забезпечує відшкодування шкоди третім особам, перекладаючи при цьому фінансовий тягар із плечей автовласників на страхові компанії.

Вперше цей вид страхування в Україні було запроваджено 1 січня 1996 року на підставі Положення про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, затвердженого постановою КМУ від 28.09.1996 № 1175 [21]. Страховий захист реалізувався в два етапи. На першому етапі (1997–2000) страхування здійснювалося на випадок заподіяння шкоди здоров'ю третьої особи з максимальним лімітом відповідальності страхової компанії 1700 грн. на одну постраждалу особу, але в цілому не більше п'яти виплат на один випадок. Від 2000 р. обсяг страхового покриття було розширено.

На сьогодні умови обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів визначено Законом № 1961-IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 1 липня 2004 року (далі Закон № 1961), що набув чинності 1 квітня 2005 року [9].

Коло суб'єктів страхування утворюють страховальники, страховики, Моторне (транспортне) страхове бюро України і треті особи – юридичні та фізичні особи, яким заподіяна шкода транспортним засобом внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Об'єктом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є “майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з відшкодуванням особою, цивільно-правова

відповідальність якої застрахована, шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, майну потерпілих внаслідок експлуатації забезпеченого транспортного засобу” [9].

“Забезпечений транспортний засіб – наземний транспортний засіб, зазначений у чинному договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, або, залежно від умов договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, будь-який наземний транспортний засіб, який експлуатується особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, на законних підставах” [9].

Страховим випадком є подія, внаслідок якої заподіяна шкода третім особам під час дорожньо-транспортної пригоди, яка сталася за участю забезпеченого транспортного засобу і внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність страхувальника.

Відповідно до Закону № 1961 [9]:

– внутрішні договори страхування діють виключно на території України.

– договори міжнародного страхування «Зелена картка» діють на території країн – членів міжнародної системи автомобільного страхування зазначених у них.

Договори міжнародного страхування, засвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом «Зелена картка», що визнається і діє в цих країнах.

Договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності має бути укладений протягом трьох робочих днів з дня державної реєстрації транспортного засобу.

Страхові суми за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів [9]:

– за шкоду, заподіяну майну потерпілих, – до 130 тис. грн. на одного потерпілого;

– за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, – до 260 тис. грн. на одного потерпілого.

Розмір франшизи при відшкодуванні шкоди, заподіяної майну потерпілих, не може перевищувати 2 % від ліміту відповідальності страховика. Франшиза при відшкодуванні шкоди, заподіяної життю та/або здоров'ю потерпілих, не застосовується.

Розміри індивідуальних страхових платежів (внесків, премій) встановлюються страховиками самостійно шляхом добутку базового платежу та відповідних коригуючих коефіцієнтів (таблиця А.1).

У разі настання страхового випадку учасники дорожньо-транспортної пригоди зобов'язані вжити заходів для невідкладного, але не пізніше трьох робочих днів, повідомлення страховика

Особа, що має право на виплату страхового відшкодування, подає страховикові (або якщо страховик невідомий – МТСБУ) [9]:

- відповідну заяву,
- довідки про дорожньо-транспортну пригоду,
- довідки відповідних закладів охорони здоров'я щодо тимчасової втрати працездатності або довідки спеціалізованих установ про встановлення стійкої втрати працездатності (інвалідності) у разі її виникнення,
- інші документи, які мають відношення до даної дорожньо-транспортної пригоди, завірені у встановленому порядку.

Виплата страхового відшкодування здійснюється протягом одного місяця з дня отримання страховиком документів або в строки та в обсягах, визначених рішенням суду.

Якщо потерпілими є юридичні особи, то їм відшкодовується шкода, що завдана лише майну.

Узагальнюючи вищевикладене, основні характеристики автотранспортного страхування у розрізі добровільної і обов'язкової форм наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні характеристики автотранспортного страхування
(узагальнено на основі інформації [1; 9; 10; 26-33 та ін.]

Характеристика	Добровільне автотранспортне страхування	Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів
1	2	3
Основний акт, яким керуються при договірних відносинах	Договір автотранспортного страхування	Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів"
Термін укладення договору	Договір може бути укладений на термін від декількох днів до одного року і набуває чинності з 00 годин дня наступного за днем надходження страхового платежу на розрахунковий рахунок страхової компанії	Внутрішні договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності укладаються строком на один рік. Їх укладення на строк менший, ніж один рік, але не менш як на 15 днів допускається виключно щодо транспортних засобів: незареєстрованих – на час до їх реєстрації, тимчасово зареєстрованих – на час до їх постійної реєстрації, зареєстрованих на території іноземних держав – на час їх перебування на території України. Міжнародний договір "Зелена картка" може укладатися на строк 15 днів, 1 місяць, 2 місяці, 3 місяці, 4 місяці, 5 місяців, 6 місяців, 7 місяців, 8 місяців, 9 місяців, 10 місяців, 11 місяців або один рік.

Кінець таблиці 1.3

1	2	3
Суб'єкти страхування	<ul style="list-style-type: none"> – Страхувальники; – страховики; – потерпілі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Страхувальники; – страховики; – особи, цивільно-правова відповідальність яких застрахована; – Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ); – потерпілі
Об'єкт страхування	Майнові інтереси, що не суперечать чинному законодавству та пов'язані з правом володіння, користування й розпорядження засобом наземного транспорту, термін експлуатації якого не перевищує 10 років.	Майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з відшкодуванням особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, майну потерпілих
Страховий випадок	Знищення пошкодження або втрата транспортного засобу внаслідок: <ul style="list-style-type: none"> – дорожньо-транспортної пригоди (ДТП); – стихійних лих (бурі, повені, землетрусу та ін.), нападу тварин, пожежі або вибуху в транспортному засобі; – протиправних дій третіх осіб (крім угону та крадіжки); – угону та крадіжки. 	Подія, внаслідок якої заподіяна шкода третім особам під час дорожньо-транспортної пригоди.
Страхова сума	Встановлюється на підставі страхової оцінки автотранспортного засобу.	<ul style="list-style-type: none"> - 130 тисяч гривень на одного потерпілого – за шкоду, заподіяну майну потерпілих, становить; - 260 тисяч гривень на одного потерпілого – за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих.
Страховий тариф	Коливається залежно від тарифної політики компанії страховика, що враховує кон'юнктуру страхового ринку.	Визначається шляхом множення базового страхового тарифу, який закріплено законодавчо, на коригуючі коефіцієнти з врахування системи бонус-малус
Страхове відшкодування	Здійснюється у розмірі заподіяного збитку в межах визначеної договором страхування страхової суми	Здійснюється у фіксованих розмірах, визначених законодавством, залежно від виду заподіяної шкоди

Отже, «створення ефективної системи захисту майнових прав та інтересів окремих громадян, підприємців і підприємств, підтримання соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави неможливе без функціонування потужного ринку страхових послуг» [19, с. 100-101] ключове місце на якому належить страхуванню автотранспортних засобів.

2 Аналітичні характеристики розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні

2.1 Оцінка сучасного стану та аналіз тенденцій розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні за 2018-2020 роки

Український страховий ринок є одним з найперспективніших з точки зору потенціалу розвитку. Водночас охоплення страхового поля в Україні становить менш як 10-15%, при середньому рівні для країн Західної Європи – понад 94%. Свідченням міцного фінансового підґрунтя роботи страхових компаній України є рівень капіталізації, за яким на вітчизняному фінансовому ринку вони поступаються лише банківським установам.

Протягом 2020 року за регулювання страхового ринку Національним банком України також продовжувала зменшуватись загальна кількість страхових компаній (СК), “чисельність яких станом на 31.12.2020 становила 210, з них СК "life" – 20 компаній, СК "non-life" – 190 компаній, (станом на 31.12.2019 – 233 компанії, у тому числі СК "life" – 23 компаній, СК "non-life" – 210 компаній)” [25].

Загальне зменшення кількості страховиків у порівнянні з показником 2018 року становить – 71 одиницю, найбільш суттєвого очищення зазнав сектор ризикового страхування із виходом з ринку 61 страхової компанії, з ринку страхування життя вийшло відповідно 10 страховиків (таблиця 2.1).

Основні причини поступового скорочення кількості вітчизняних страхових компаній – складна економічна, політична ситуація в країні й концентрація страхових компаній на збиткових видах страхування.

“За 2020 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,1 %, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2019 роком; частка

чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2019 року та становила 1,0 % “ [32].

Таблиця 2.1 – Динаміка кількості страхових компаній в Україні протягом 2018–2020 років (складено за даними [25])

Кількість страхових компаній	Роки			Абсолютне відхилення		
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019	2020/2018
Загальна кількість	281	233	210	-48	-23	-71
в т.ч. СК "non-Life"	251	210	190	-41	-20	-61
в т.ч. СК "Life"	30	23	20	-7	-3	-10

Протягом аналізованого періоду 2018-2020 років (таблиця 2.2) в Україні спостерігається скорочення обсягів укладення договорів з 201077,5 тис. одиниць (2018 рік) до мінімального рівня – 120576,5 тис. одиниць у 2020 році.

Щодо обсягів страхової діяльності у 2018-2020 роках, то при постійному значному переважанні обсягів страхових премій над страховими виплатами, відбувались певні структурні зрушення. Зокрема, валові страхові премії у порівнянні із початковим значенням 49367,5 млн грн (2018 рік) скоротились до показника 45184,9 млн грн (2020 рік), натомість валові страхові виплати протягом періоду продовжували збільшуватись та становили у 2020 році 14 852,7 млн грн проти 12 863,4 млн грн початкових. В результаті чого рівень валових виплат з 29,1 % зріс до 32,9 %. Щодо чистих страхових премій, то їх загальна динаміка протягом 2018-2020 років була позитивною, в результаті чого показник зріс з 34424,3 млн грн до 40350,2 млн грн. За рахунок чого навіть при незначному зростанні рівня

чистих страхових виплат з 12432,6 млн грн до 14451,9 у 2020 році, рівень чистих виплат майже не змінився та склав 35,8 % проти 36,1% початкових.

Таблиця 2.2 – Результати функціонування страхового ринку України у 2018-2020 роках (складено за даними [25])

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темпи приросту	
				2019/ 2018, %	2020/ 2019, %
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць	201077,5	196923,7	120576,5	-2,1	-38,8
Страхова діяльність, млн грн					
Валові страхові премії	49 367,5	53 001,2	45184,9	7,4	-14,7
Валові страхові виплати	12 863,4	14 338,3	14 852,7	11,5	3,6
Рівень валових виплат, %	26,1%	27,1%	32,9 %	-	-
Чисті страхові премії	34 424,3	39 586,0	40 350,2	15,0	1,9
Чисті страхові виплати	12 432,6	14 040,5	14 451,9	12,9	2,9
Рівень чистих виплат, %	36,1%	35,5%	35,8%	-	-
Страхові резерви, млн грн					
Обсяг сформованих страхових резервів	26 975,6	29 558,8	34 192,1	9,6	15,7
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн					
Загальні активи страховиків	63 493,3	63 866,8	64 925,2	0,6	1,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 666,5	44 609,9	46 113,6	9,7	3,4
Обсяг сплачених статутних капіталів	12 636,6	11 066,1	9 748,1	-12,4	-11,9

Щодо формування страхових резервів, то загалом відбувалось нарощення їх обсягів, із покращенням темпів приросту. Так загальна сума страхових резервів була збільшена з 26975,6 млн грн (2018 рік) до 34192,1 млн грн (2020 рік), а річні темпи приросту відповідно становили 9,6 % та 15,7 %.

Не зважаючи на зменшення кількості страховиків загальні активи, попри коливання значень у 2020 (рисунок 2.1), навіть вдалось наростити до 46113,6 млн грн проти 40666,5 млн грн за даними 2018 року.

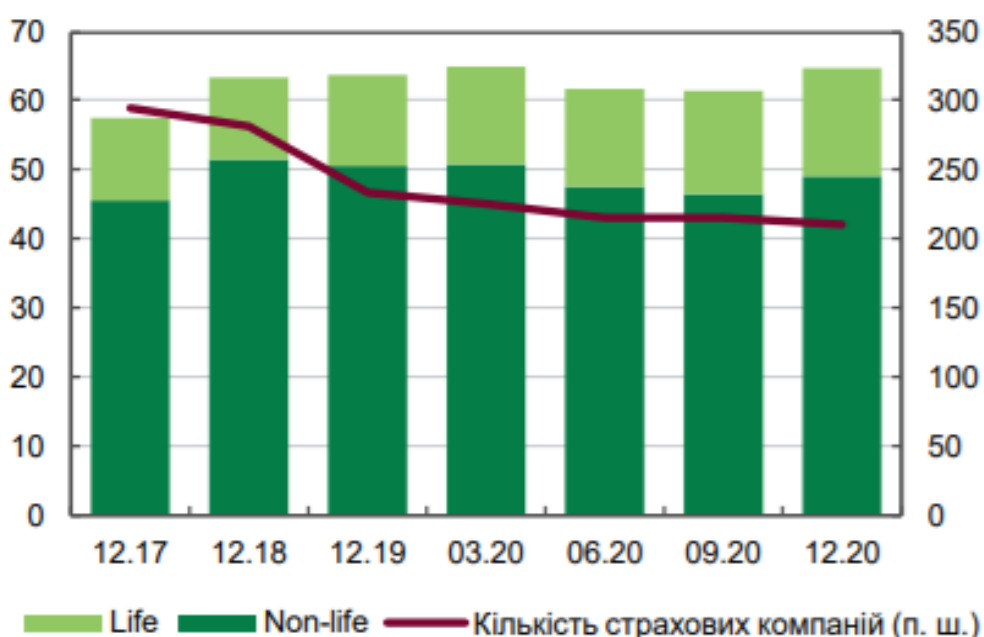

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів активів та кількості страховиків в Україні, млрд грн [16]

Обсяг сплачених статутних капіталів страхових компаній протягом 2018-2020 років продовжував зменшуватись – 12636,6 млн грн (2018 рік), 11066,1 млн грн (2019 рік)(- 12,4 %), 9748,1 млн грн (2020 рік) (- 11,9 %).

Досліджуючи джерела надходжень валових страхових премій у 2018 - 2020 роках (таблиця 2.3), спостерігаємо суттєві структурні зрушення. За відносної пропорційності розподілу валових страхових премій від усіх

категорій контрагентів у 2018 році – 37,4 %; 35,1 %; 27,5 % відповідно, за даними на кінець періоду відбулось значне зростання часток валових страхових премій від страхувальників – фізичних осіб до 50 % та страхувальників – юридичних осіб – до 40,7, що було спричинено зменшенням обсягів валових страхових премій від перестраховальників за результатами 2020 року, внаслідок чого їх частка у загальній структурі зменшилась до 9,3 % проти 27,5 % початкових.

Таблиця 2.3 – Обсяги та структура надходжень валових страхових премій за 2018 - 2020 роки (складено за даними [25])

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Темпи приросту	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2019/	2020/
							2018,	2019
							%	,%
Валові страхові премії, з них:	49 367,5	100	53 001,2	100	45 184,9	100	7,4	-14,7
від страхувальників-фізичних осіб	18 431,0	37,4	21 632,0	40,8	22 577,0	50,0	17,4	4,4
від юридичних осіб	17 348,1	35,1	19 034,8	35,9	18406,1	40,7	9,7	-3,3
від перестраховальників	13 588,4	27,5	12 334,4	23,3	4 201,8	9,3	-9,2	-65,9

У розрізі найпоширеніших видів страхування на вітчизняному страховому ринку за показниками страхових премій та виплат у 2020 році (рисунок 2.2), безумовне лідерство як за обсягами акумульованих премій так і за обсягами виплат утримують саме різновиди автотранспортного страхування. При чому, загальна витратність (співвідношення виплат до страхових премій) за договорами ОСЦПВ та Зеленої картки, рівень виплат за якими становить – 48 %, є вищою ніж за договорами КАСКО, рівень виплат – 44 %, та сягає максимального на ринку рівня.

Рисунок 2.2 – Страхові премії та виплати за найпоширенішими видами страхування у 2020 році, млрд грн [16]

Щодо структури страхових премій та виплат за видами страхування (рисунок 2.3), то найбільша частка і страхових премій, і страхових виплат у загальній структурі впродовж 2019-2020 років належить сегменту автострахування (КАСКО, ОСЦПВ та Зелена картка).

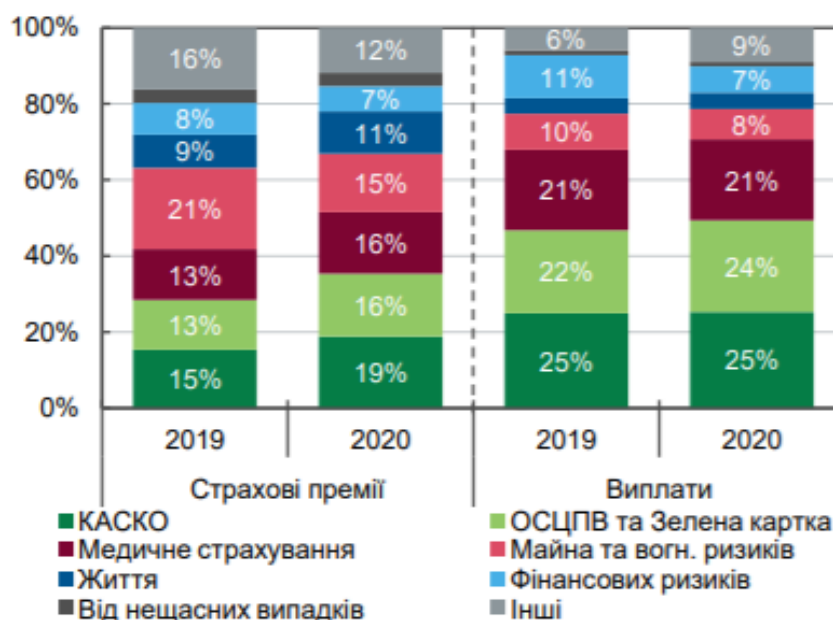

Рисунок 2.3 – Структура страхових премій та виплат за видами страхування [16]

Так за даними 2020 року, в результаті зростання на 2 % частки виплат за договорами ОСЦПВ та Зеленої картки до 24 %, при незмінному показнику за договорами КАСКО – 25 %, вони становили майже половину усіх виплат по вітчизняному страховому ринку. Щодо страхових премій, то домінування відповідних видів страхування не було таким відчутним, адже наростивши частки до 16% та 19 % (проти 13 % та 15 % у попередньому році), КАСКО, ОСЦПВ та Зелена картка склали сумарно лише 35 %, що також підтверджує їх значну витратність у порівнянні з іншими видами страхування.

Абсолютні та відносні показники фінансової результативності страхових компаній в Україні протягом 2018-2020 років демонструють загальну тенденцію до покращення, попри коливання протягом року (рисунок 2.4). Зокрема, рентабельність активів страхових компаній України за підсумками діяльності у 2020 році становить – 3,4%. “Прибутковість страховиків порівняно з 2019 роком зросла вдвічі, проте у IV кварталі за ризиковим страхуванням прибутки були помірними, а за life-страхуванням зафіксовано незначний збиток” [16].

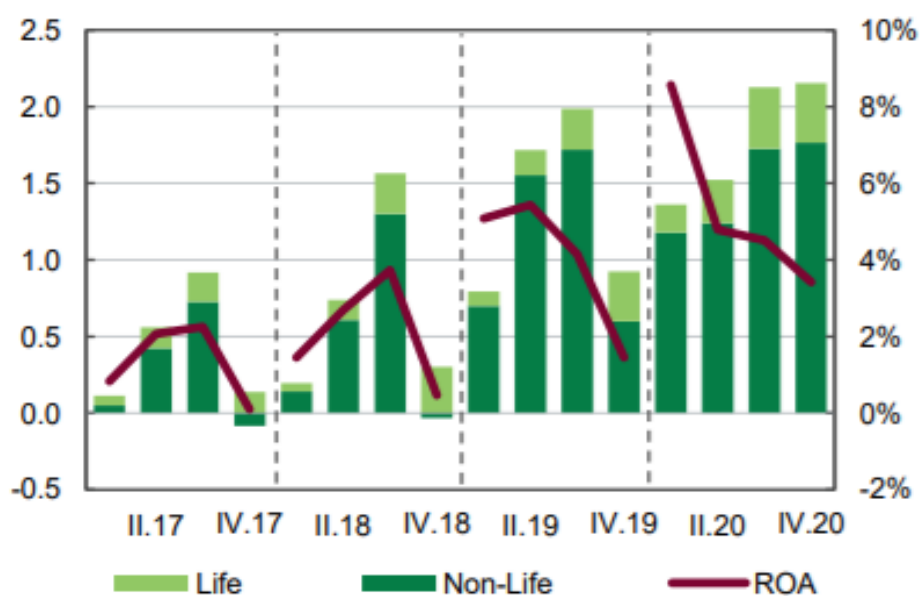

Рисунок 2.4 – Фінансовий результат страховиків наростаючим підсумком, млрд грн [16]

За результатами аналітичних досліджень, проведених у таблиці 2.4 спостерігаємо, що протягом 2018-2020 років найбільший приріст як валових так і абсолютних страхових премій автотранспортного страхування був зафіксований у 2019 році. Так, обсяги валових страхових премій з 12975,1 млн грн зросли до 15110,2 млн грн (темп приросту становив 16,5 %), а обсяги чистих страхових премій у сегменті автострахування з 11720,7 млн грн зросли до 13801,2 млн грн (темп приросту – 17,8 %). Проте у 2020 році, не зважаючи на подальшу позитивну динаміку щодо зростання обсягів акумульованих премій, спостерігається значне уповільнення темпів їх змін: валові страхові премії досягли рівня 15972,9 млн грн (темп приросту – 5,7 %), а чисті страхові премії сумарно склали 15433,2 млн грн (темп приросту – 11,8 %).

Таблиця 2.4 – Динаміка валових та чистих страхових премій автотранспортного страхування за період 2018-2020 років (складено за даними [25])

Показники автострахування	Роки		
	2018	2019	2020
Валові страхові премії:			
обсяг, млн грн	12 975,1	15 110,2	15972,9
абсолютне відхилення (+, -)	-	2135,1	862,7
темп приросту др попереднього року, %	-	16,5	5,7
Чисті страхові премії:			
обсяг, млн грн	11 720,7	13 801,2	15433,2
абсолютне відхилення (+, -)	-	2080,5	1632,0
темп приросту др попереднього року, %	-	17,8	11,8

Аналізуючи динаміку валових страхових премій та виплат автотранспортного страхування у розрізі видів за період 2018-2020 років (таблиця 2.5), спостерігаємо нарощення обсягів валових страхових премій та валових страхових виплат по страхуванню наземного транспорту (КАСКО).

Зокрема, валові страхові премії за договорами даного виду страхування зросли з 6972,4 млн грн (2018 рік) до 8519,9 млн грн (2020 рік), а валові страхові виплати з 3149,1 млн грн до 4083,3 млн грн відповідно. Щодо рівня валових витрат, то його показник також збільшився протягом періоду і становив 48 % у 2020 році проти 45,2 % початкових.

За договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), що є другим за вагомістю структуроутворюючим фактором впродовж 2018-2020 років на вітчизняному ринку автострахування, на кінець періоду спостерігалось пришвидшення темпів нарощення обсягів валових страхових премій, зокрема темпи зростання становили відповідно 13,1 % та 20,1 %, в результаті чого абсолютне значення показника зросло з 4499,3 млн грн (2018 рік) до 6112 млн грн у 2020 році.

Високі темпи зростання у 2018-2020 роках також були характерними й за показниками обсягів валових страхових виплат щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів – 17,9 % та 16,1%, хоча абсолютний приріст зазначених показників, враховуючи їх обсяги не був таким відчутним (2144,6 млн грн у 2018 році проти 2936 млн грн у 2020), в результаті чого рівень валових страхових виплат не зважаючи на коливання у 2019 році залишився майже на рівні початкового – 48 % (2020 рік).

Зміна показників у бік зменшення щодо автострахування протягом досліджуваного періоду була виявлена лише за показниками обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка". Так відносно початкових показників 2018 року зменшились обсяги обсяги валових страхових премій та валових страхових виплат. Зокрема, валові страхові премії у 2020 році склали 1341,3 млн грн проти 1503,3 млн грн початкових, мінімальне значення було зафіксоване у 2019 році

(1189 млн грн) в зв'язку з впливом пандемії COVID-19 та обмежувальними протиепідемічними заходами.

Таблиця 2.5 – Динаміка валових страхових премій та виплат автотранспортного страхування у розрізі видів за період 2018-2020 років (складено за даними [25])

Вид автотранспортного страхування	2018 рік, млн грн	2019 рік, млн грн	2020 рік, млн грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				млн грн	%	млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Страхування наземного транспорту (КАСКО)							
Валові страхові премії	6972,4	8133,9	8519,6	1161,5	16,7	385,7	4,7
Валові страхові виплати	3149,1	3576	4083,3	426,9	13,6	507,3	14,2
Рівень валових страхових виплат	45,2	44	48	-1,2	-2,7	4	9,1
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)							
Валові страхові премії	4499,3	5087,3	6112	588	13,1	1024,7	20,1
Валові страхові виплати	2144,6	2527,9	2936	383,3	17,9	408,1	16,1
Рівень валових страхових виплат	47,7	49,7	48	2	4,2	-1,7	-3,4
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"							
Валові страхові премії	1503,3	1189,0	1341,3	-314,3	-20,9	152,3	12,8
Валові страхові виплати	537,9	610,8	529,3	72,9	13,6	-81,5	-13,3
Рівень валових страхових виплат	35,8	32,3	39,5	-3,5	-9,8	7,2	22,3

В результаті описаних змін рівень валових страхових виплат у сегменті обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності

власників наземних транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка" з 35,8 % зріс до 39,5 %, що водночас є нижчим рівня за двома попередніми видами страхування у 48 % (2020 рік).

Щодо чистих страхових виплат за видами автотранспортного страхування за період 2018-2020 років (таблиця 2.6), то протягом періоду спостерігається стабільна динаміка до їх нарощення, загальний вплив структурних елементів залишається сталим.

Таблиця 2.6 – Динаміка чистих страхових виплат за видами автотранспортного страхування за період 2018-2020 років (складено за даними [25])

Показники	Роки		
	2018	2019	2020
Страхування наземного транспорту («КАСКО»)			
обсяг, млн грн	3114,6	3549,8	3732,8
абсолютне відхилення (+, -)	-	435,2	183
темپ приросту др попереднього року, %	-	14,0	5,2
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ)			
обсяг, млн грн	2143,1	2527,4	2856,9
абсолютне відхилення (+, -)	-	384,3	329,5
темп приросту др попереднього року, %	-	17,9	13,0
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) «Зелена картка»			
обсяг, млн грн	366	427	490,6
абсолютне відхилення (+, -)	-	61	63,3
темп приросту др попереднього року, %	-	16,7	14,9

Так, основна сума чистих страхових виплат у 2020 році припадає на договори страхування наземного транспорту («КАСКО») – 3732,8 млн грн, другу позицію утримують чисті страхові виплати за обов'язковим

страхуванням цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) – 2856,9 млн грн та найменш впливовим фактором у загальному обсязі чистих страхових виплат залишається обов’язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) «Зелена картка» – 490,6 млн грн.

Динаміку рівня чистих страхових виплат за видами автотранспортного страхування у 2018-2020 роках в Україні можна простежити за даними рисунку 2.5. Так, якщо рівень чистих страхових виплат за договорами ОСЦПВ зазнав несуттєвого коливання 47,7 % у 2020 році порівняно з 48,5 % у 2018, то рівень чистих страхових виплат у сегменті договорів «КАСКО» знизився з 51,5 % до 45,1 %, протилежною є тенденція рівня чистих страхових виплат за договорами «Зелена картка», що навпаки зріс з 29,2 % до 43,3 %.

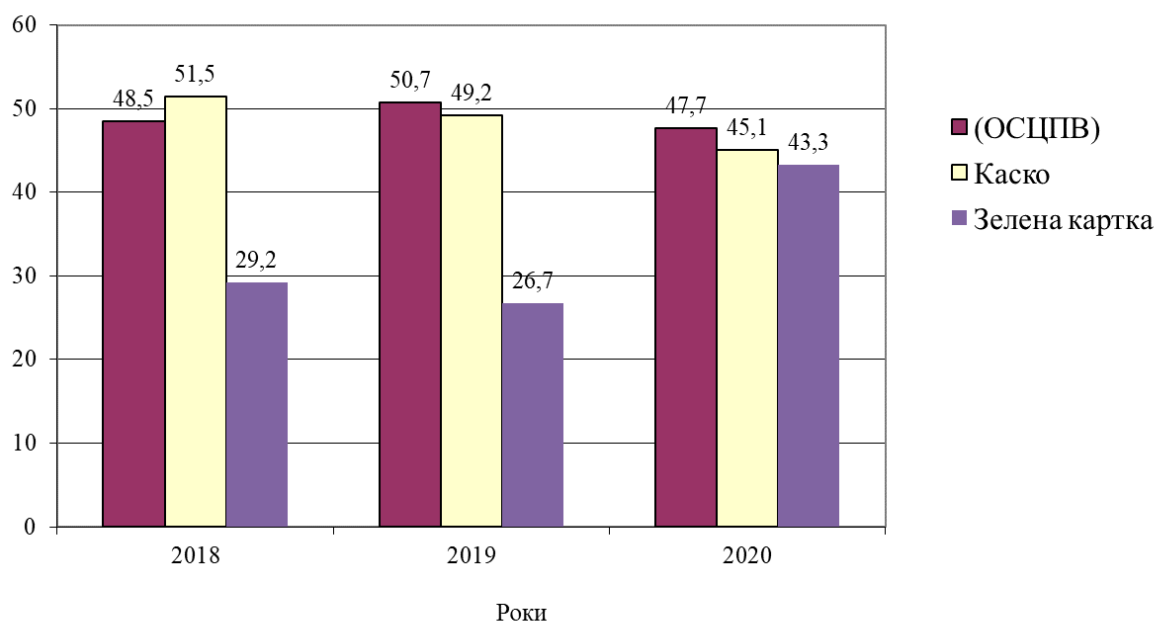

Рисунок 2.5 – Рівень чистих страхових виплат за видами автотранспортного страхування у 2018-2020 роках, % (побудовано за даними [25])

Узагальнюючи інформацію страховиків-лідерів на ринку страхування КАСКО у 2020 році (таблиця 2.7) спостерігаємо значну концентрацію за даним видом страхування у трійці лідерів, ARX – 1611620 тис. грн зібраних

премій, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ – 1032341 тис. грн та УНіКА – 807164 тис. грн, що суттєво перевижують показники найближчих конкурентів (УСГ – 579987 тис. грн). Також досить помітною є тенденція до значного переважання обсягів зібраних премій над обсягами страхових виплат, основна сума яких припадає на десять основних страховиків у даному сегменті.

Таблиця 2.7 – ТОП 20 страховиків на ринку страхування КАСКО за 12 місяців 2020 р. (складено за інформацією [23])

№	Страхова компанія	Премії, тис. грн	Виплати, тис. грн
1	ARX	1 611 620	669 305
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 032 341	429 404
3	УНіКА	807 164	300 611
4	УСГ	579 987	342 828
5	ТАС СГ	453 064	269 489
6	УНІВЕРСАЛЬНА	446 934	158 712
7	ІНГО	428 281	234 206
8	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	386 434	130 587
9	PZU УКРАЇНА	382 931	187 477
10	ВУСО	309 321	129 533
11	ВіДі - СТРАХУВАННЯ	229 805	83 913
12	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	156 915	74 034
13	КНЯЖА	155 485	79 964
14	UPSK	107 339	42 801
15	ПРОВІДНА	89 739	57 181
16	КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	86 569	39 756
17	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	78 716	29 675
18	БРОКБІЗНЕС	76 140	33 377
19	ЄВРОІНС УКРАЇНА	75 222	37 265
20	КРАЇНА	74 266	39 583

Щодо обсягів надання страхових послуг з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, то тут розподіл лідерських позицій у 2020 році є дещо іншим (таблиця 2.8), що

свідчить про спеціалізацію страховиків на наданні відповідних послуг та їх концентрацію у загальному страховому портфелі компанії.

Таблиця 2.8 – ТОП 20 страховиків на ринку страхування ОСЦПВ за 12 місяців 2020 р. (складено за інформацією [23])

№	Страхова компанія	Премії, тис. грн	Виплати, тис. грн
1	ТАС СГ	716 401	328 964
2	ОРАНТА	608 138	246 472
3	UPSK	406 829	205 217
4	КНЯЖА	321 131	142 845
5	Ю.Ес.Ай.	266 553	158 678
6	PZU УКРАЇНА	255 202	116 252
7	ARX	218 766	101 429
8	ВУСО	201 399	103 196
9	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	195 313	102 775
10	ГАРДІАН	180 919	53 816
11	КРЕДО	180 901	70 107
12	АЛЬФА-ГАРАНТ	174 525	113 718
13	ЄВРОІНС УКРАЇНА	169 006	58 832
14	ІНГО	162 137	103 031
15	УСГ	160 541	72 252
16	УНІКА	146 749	89 952
17	ОБЕРІГ	131 751	21 748
18	КРАЇНА	120 768	52 346
19	ЕТАЛОН	113 137	45 999
20	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	111 560	48 503

Зокрема, до трійки лідерів за обсягами залучених премій та сплачених виплат входять: СГ ТАС (716401 тис. грн та 328964 тис. грн), ОРАНТА (608138 тис. грн та 246472 тис. грн) та UPSK (406829 тис. грн та 205217 тис. грн). За даними видами договорів концентрація ринку є менш відчутною та спостерігається ситуація нерівномірності страхових виплат. Зокрема при обсягах залучених премій ARX – 218766 тис. грн, виплати склали 101429 тис. грн, водночас АЛЬФА-ГАРАНТ акумулювавши 174525 тис. грн по страхуванню ОСЦПВ сплатила клієнтам 1137118 тис. грн, а ІНГО відповідно – 103031 тис. грн при залучених 162137 тис. грн, що свідчить про

необхідність подальшого удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхування автотранспортних засобів в Україні.

Перспективи подальшого розвитку даного сегменту страхування в Україні та світі безумовно залежать від перегляду бізнес-концепцій страхових компаній в умовах функціонування у період глобальної пандемії [35] та зменшення мобільності клієнтів, що визначають необхідність напрацювання нових методів та технологій взаємодії з клієнтами у відповідності до їх потреб та очікувань, які значно змінилися внаслідок коронакризи.

Не втрачають актуальності також базові фактори розвитку ринку автострахування в Україні визначені фахівцями [37]:

- збільшення ролі страхових брокерів;
- упровадження певних програм для інформування населення про стан та перспективи розвитку страхового ринку;
- повернення довіри населення України до страхових компаній, що передбачає повернення вкладених грошей;
- активація органів держави для укріплення та розвитку ринку автострахування;
- збільшення масштабів міжнародного співробітництва для обміну інформацією про функціонування страхових компаній, які надають послуги автострахування.

2.2 Діяльність ПрАТ «СК «Євроінс Україна»: напрями здійснення та аналіз фінансово-майнового забезпечення за 2018-2020 роки

“ПрАТ «СК «Євроінс Україна» створене з метою здійснення підприємницької діяльності у сфері страхування для одержання прибутку та наступного його розподілу між акціонерами” [17].

Основні етапи розвитку страхової компанії у хронологічному порядку [17]:

- 1992 рік: Компанія – один із піонерів страхового ринку незалежної України, почала працювати під назвою "Алькона"

- 2008 рік: Змінили структуру акціонерів, та увійшли до складу німецького холдингу Talanx International AG під оновленим брендом HDI Страхування. Завдяки новим власникам з Німеччини значно поліпшили операційну дисципліну та почали застосовувати сучасні європейські страхові практики

- 2016 рік: Ще одна зміна власника. Права на акції HDI Страхування перейшли до однієї з найбільших незалежних європейських страхових груп – EUROINS INSURANCE GROUP (EIG), також назва компанії змінилась на Євроінс Україна. З цього моменту експертиза команди Євроінс посилена завдяки багаторічному досвіду EIG на європейському ринку.

- 2017 рік: Прийнято Стратегію Євроінс, яка передбачає активну діяльність в усіх секторах українського страхового ринку. Для цього зібрана потужна команда професіоналів, побудована розгалужена регіональна мережа. Компанія має всі умови для повного та швидкого виконання договірних зобов'язань, здійснення контролю всього процесу взаємодії з клієнтом.

- 2021 рік: Євроінс підтвердила позиції одного із лідерів ринку автострахування, посівши 7-е місце за кількістю реалізованих полісів ОСЦПВ. Понад чверть мільйона клієнтів довірили компанії страхування своєї відповідальності, адже Євроінс повністю відповідає встановленим стандартам обслуговування клієнтів. У щоквартальному рейтингу діяльності – «Світлофор», компанія отримує зелене світло від МТСБУ. Також Євроінс приєдналась до НАСУ – найбільшого об'єднання ключових платоспроможних страховиків України, яке впроваджує високі стандарти діяльності на ринку. Компанія запустила повний цикл онлайн-продажу

найбільш популярних продуктів: ОСЦПВ, КАСКО, туристичного страхування. Активно розвивається добровільне медичне страхування (ДМС). Клієнтам пропонуються індивідуальні програми та готові рішення, у тому числі з покриттям COVID-19.

За інформацією ПрАТ «СК «Євроінс Україна» [17] страховик пропонує широкий вибір страхових послуг, зокрема:

- добровільне медичне страхування;
- добровільне страхування від нещасних випадків;
- добровільне автострахування КАСКО;
- добровільне страхування майна;
- добровільне страхування від нещасного випадку;
- страхування від вогневих ризиків;
- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності автовласників (ОСЦПВ);
- обов'язкове страхування предмета іпотеки;
- обов'язкове страхування відповідальності власників зброї та ін.

Страхова компанія пропонує послуги з індивідуального та корпоративного страхування, а страхові продукти охоплюють всі сектори страхового ринку.

Пропозиція щодо страхових продуктів включає широкий асортимент програм з можливістю он-лайн оформлення: «Автоцивілка плюс», «Автоцивілка стандарт», «Автоцивілка Все включено», «КАСКО Light онлайн», «ЄВРОзахист у дорозі», «Страхування для подорожі за кордон», «Health insurance for foreigners + Covid-19».

Для аналізу фінансово-майнового забезпечення ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2018-2020 роки використаємо дані фінансової звітності страховика (Додатки Б, В, Г). Аналітичні дослідження доцільно розпочати з вивчення стану та динаміки показників активу балансу протягом 2018-2020 років (таблиця 2.9).

Згідно проведених у таблиці 2.9 розрахунків необоротні активи ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на кінець звітного періоду, у 2020 році, становили 191473 тис. грн, проти початкових 163921 тис. грн у 2018 році, тобто спостерігалась тенденція до нарощення обсягів активів протягом досліджуваного періоду. Найбільший приріст було зафіксовано за даними 2020 року – 12,17 % (+ 20773 тис. грн) на противагу показнику попереднього року – 4,14 % (+ 6779 тис. грн).

Таблиця 2.9 – Аналіз показників активу балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років (складено на основі інформації [17])

Актив	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи (залишкова вартість)	14218	16220	19025	2002	14,08	2805	17,29
Основні засоби	62622	59953	57006	-2669	-4,26	-2947	-4,92
Інші фінансові інвестиції	0	6331	4256	6331	-	-2075	-32,78
Відстрочені податкові активи	0	1654	2264	1654	-	610	36,88
Відстрочені аквізаційні витрати	45240	43537	56806	-1703	-3,76	13269	30,48
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	41841	43005	52116	1164	2,78	9111	21,19
Усього за розділом I	163921	170700	191473	6779	4,14	20773	12,17
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси	1046	1107	1399	61	5,83	292	26,38
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	19553	32207	61841	12654	64,72	29634	92,01

Кінець таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8
Дебіторська заборгованість за рахунками:							
- за бюджетом	18	112	86	94	522,22	-26	-23,21
- за виданими авансами	6844	4878	3016	-1966	-28,73	-1862	-38,17
- з нарахованих доходів	2442	1786	1433	-656	-26,86	-353	-19,76
Інша поточна дебіторська заборгованість	7813	149	811	-7664	-98,09	662	444,30
Поточні фінансові інвестиції	51186	9574	41157	-41612	-81,30	31583	329,88
Гроші та їх еквіваленти	35227	46178	56397	10951	31,09	10219	22,13
Частка перестраховика у страхових резервах	18124	41110	74621	22986	126,83	33511	81,52
Усього за розділом II	142303	137101	241761	-5202	-3,66	104660	76,34
Баланс	306224	307801	433234	1577	0,51	125433	40,75

Щодо основних складових необоротних активів страховика, то у 2018-2020 роках нематеріальні активи з 14218 тис. грн зросли до 19025 тис. грн, відносний приріст становив відповідно 14,08 % та 17,29 %.

Основні засоби, ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2020 році було зменшено на 2947 тис. грн (-4,92 %) до 57006 тис. грн, тенденція до їх зменшення була зафіксована і у 2019 році (59953 тис. грн проти 62622 тис. грн початкових).

Натомість протягом досліджуваного періоду було значно нарощено обсяги відстрочених аквізаційних витрат, які з 45240 тис. грн у 2018 році зросли до 56806 тис. грн у 2020 та залишок коштів страховика у централізованих страхових резервних фондах – з 41841 тис. грн до 52116 тис. грн. (річні прирости відповідно становили 2,78 % та 21,19 %).

Щодо обсягів оборотних активів, то протягом 2018-2020 років також спостерігалось їх нарощення з 142303 тис. грн у 2018 році їх обсяг зріс до 241761 у 2020. Основний вплив на відповідні зміни спричинено значним зростанням обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (з

19553 тис. грн до 61841 тис. грн), збільшенням обсягів грошових коштів та їх еквівалентів (з 35227 тис. грн до 56397 тис. грн) та прирощення залишку коштів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у централізованих страхових резервних фондах (з 18124 тис. грн до 74621 тис. грн).

Внаслідок описаних змін загальний обсяг активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2020 році досягнув максимального рівня 433234 тис. грн (приріст до попереднього року склав 40,75 %) проти 306224 тис. грн у 2018 році.

Динаміка активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років відображена на рисунку 2.6.

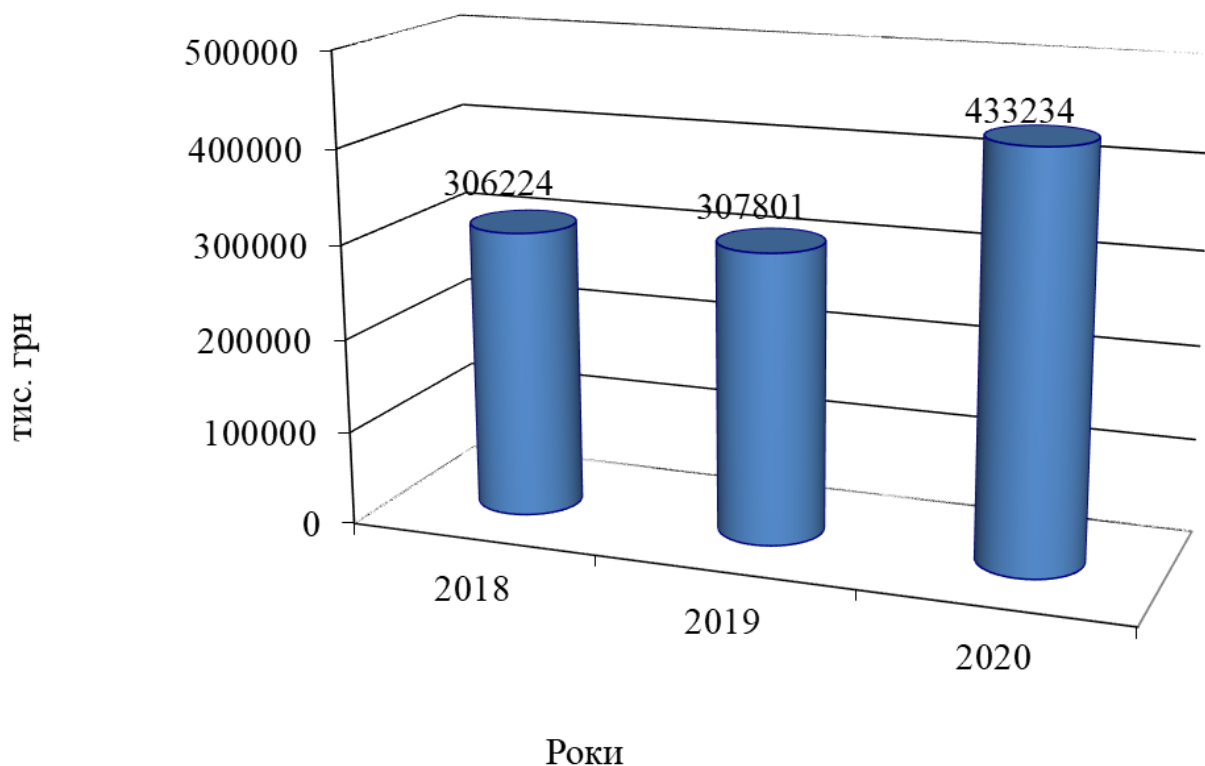

Рисунок 2.6 – Динаміка активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років

Продовжити дослідження фінансово-майнового забезпечення ПрАТ «СК «Євроінс Україна» варто вивченням стану та динаміки показників пасиву балансу за 2018-2020 роки (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз показників пасиву балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років (складено на основі інформації [17])

Пасив	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	72684	72684	72684	0	0,00	0	0,00
Капітал у дооцінках	47784	49797	48191	2013	4,21	-1606	-3,23
Додатковий капітал	77464	89997	89997	12533	16,18	0	0,00
Емісійний дохід	62152	62152	62152	0	0,00	0	0,00
Резервний капітал	1867	1867	1867	0	0,00	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий прибуток)	-115578	-132055	-100412	-16477	14,26	31643	-23,96
Інші резерви	7490	10442	17345	2952	39,41	6903	66,11
Усього за розділом I	91711	92732	129672	1021	1,11	36940	39,84
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	3618	0	0	-3618	-100,00	0	0
Страхові резерви	161606	163752	209143	2146	1,33	45391	27,72
Усього за розділом II	165224	163752	209143	-1472	-0,89	45391	27,72
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3563	3455	4609	-108	-3,03	1154	33,40
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1849	1971	3019	122	6,60	1048	53,17
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	264	297	424	33	12,50	-297	42,76
Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці	1527	1094	1391	-433	-28,36	297	27,15
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	2240	3538	3585	1298	57,95	47	1,33
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	651	492	674	-159	-24,42	182	36,99
Поточні забезпечення	3474	3818	5445	344	9,90	1627	42,61
Інші поточні зобов'язання	35721	36652	75272	931	2,61	38620	105,37
Усього за розділом III	49289	51317	94419	2028	4,11	43102	83,99
Баланс	306224	307801	433234	1577	0,51	125433	40,75

Власний капітал ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за даними 2018 року становив 91711 тис. грн, при незначному його збільшенні у 2019 році, на 1,1 %, до 92732 тис. грн, суттєве зростання (39,84 %) відбулось на кінець періоду дослідження, у 2020 році, в результаті чого його обсяг становив 129672 тис. грн (рисунок 2.7).

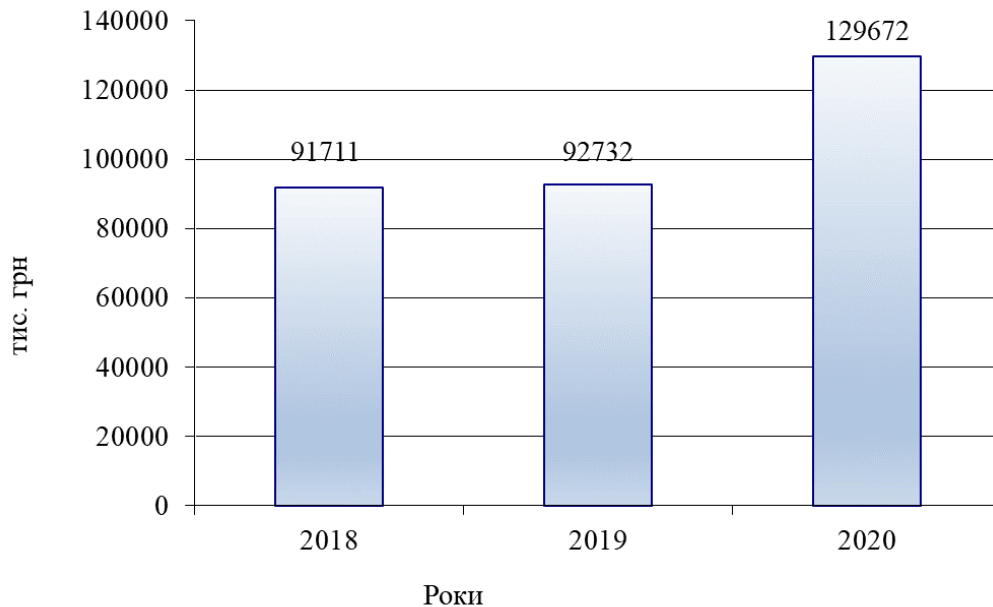

Рисунок 2.7 – Динаміка власного капіталу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років

Вирішальними факторами зазначених позитивних змін щодо обсягу власного капіталу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» стало: нарощення суми додаткового капіталу у 2019 році (+ 18,18%) до 89997 тис. грн проти 77464 тис. грн у 2018 році; значне скорочення обсягу непокритого збитку з 115578 тис. грн початкових до 100412 тис. грн на кінець періоду та стабільне нарощення обсягів внших резервів з 7490 тис. грн до 17345 тис. грн (щорічні прирости відповідно становили – 39,41 % та 66,11 %).

Довгострокові зобов'язання і забезпечення ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2019-2020 років формувались виключно за рахунок страхових резервів, обсяги яких було значно збільшено у 2020 році (27,72 %

проти показника попереднього року) до 209143 тис. грн проти 161606 тис. грн початкових.

Поточні зобов'язання і забезпечення при скороченні обсягів окремих показників у 2019 році, у 2020 році значно зросли за всіма статтями, окрім поточної кредиторської заборгованості за одержаними авансами (лише + 1,33 %). Зокрема, вдвічі зросли інші поточні зобов'язання у 2020 році проти показника 2019 – 75272 тис. грн проти 36652 тис. грн відповідно. Діапазон зростання інших складових поточних зобов'язань у 2020 році коливався в межах 27,15% (поточна кредиторська заборгованість з оплати праці) – 53,17% (поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом), що в загальному спричинило зростання обсягів поточних зобов'язань і забезпечень страховика у 2020 році на 83,99 % до рівня 94416 тис. грн проти 51317 тис. грн у попередньому році (рисунок 2.8).

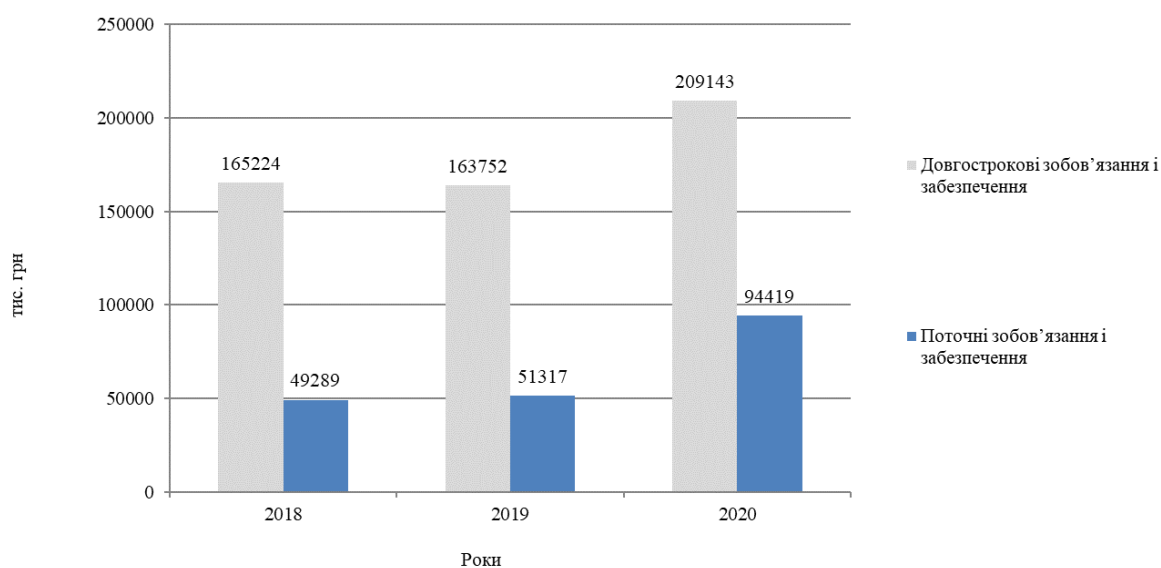

Рисунок 2.8 – Динаміка зобов'язань і забезпечень ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років

В цілому протягом 2018-2020 років спостерігається значне переважання обсягів довгострокових зобов'язань і забезпечень над поточними, які протягом всього періоду дослідження займають основну частину сформованих пасивів ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Так як загальну результативність функціонування страхової компанії можна оцінити за показниками фінансової звітності далі вважаємо за необхідне провести аналіз фінансових результатів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2018-2020 роки.

Зважаючи на формування підсумкового фінансового результату страховика від усіх видів діяльності: страхової (основна), інвестиційної та фінансової, загальний сумарний показник прибутку за певний період буде підсумком фінансових результатів усіх перелічених видів діяльності. Прибуток від страхової діяльності є різницею між сумою зароблених страхових премій та собівартістю наданих страхових послуг.

Обсяг чистих зароблених страхових премій ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2020 році був вищим початкового – 246506 тис. грн проти 173152 тис. грн у 2018, проте річний темп зростання був відчутно меншим – 5,57 % проти 34,85 % (таблиця 2.11). Таким чином, протягом досліджуваного періоду спостерігається нарощення обсягів страхової діяльності, валова сума підписаних премій продовжує зростати (246506 тис. грн у 2020 році проти 173152 тис. грн у 2018) та активізація передачі прийнятих на страхування ризиків у перестраховання (79328 тис. грн проти 45050 тис. грн відповідно).

Враховуючи зміни обсягів резерву незароблених премій та зміни частки перестраховиків у резерві незароблених премій протягом 2018-2020 років собівартість страхових послуг ПрАТ «СК «Євроінс Україна» продовжувала зростати, з 12468 тис. грн на початку періоду до 15242 тис. грн у 2019 році та 17199 тис. грн у 2020. Основне зростання чистих понесених збитків за страховими виплатами страховика (+ 38,63 %) відбулось у 2019 році до рівня 111651 тис. грн, що в результаті зменшення показника у 2020 році на 23,49 %, не вплинуло суттєво на загальне зростання протягом періоду.

Відповідні зміни позитивно вплинули на формування загального обсягу валового прибутку страховика від страхової діяльності, що при річних темпах зростання 33,0 % та 34,98 %, забезпечили абсолютну зміну показника з 80148 тис. грн у 2018 році до 143888 тис. грн у 2020.

Таблиця 2.11 – Аналіз фінансових результатів діяльності
 ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2018-2020 роки (складено на основі
 інформації [17])

Показник	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисті зароблені страхові премії	173152	233491	246506	60339	34,85	13015	5,57
Премії підписані, валова сума	263268	252990	344239	-10278	-3,90	91249	36,07
Премії, передані у перестраховування	45050	39049	79328	-6001	-13,32	40279,00	103,15
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	51857	1245	43684	-50612	-97,60	42439,00	3408,76
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	6791	20795	25279	14004	206,21	4484,00	21,56
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	12468	15242	17199	2774	22,25	1957,00	12,84
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	80536	111651	85419	31115	38,63	-26232,00	-23,49
Валовий: прибуток	80148	106598	143888	26450	33,00	37290,00	34,98
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-16468	1290	7525	17758	-107,83	6235,00	483,33
Зміна інших страхових резервів, валова сума	-17340	-901	-1707	16439	-94,80	-806,00	89,46
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	872	2191	9232	1319	151,26	7041,00	321,36
Інші операційні доходи	8363	19702	24256	11339	135,59	4554,00	23,11
Адміністративні витрати	36741	32973	35394	-3768	-10,26	2421,00	7,34

Кінець таблиці 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8
Витрати на збут	74315	102461	117293	28146	37,87	14832,00	14,48
Інші операційні витрати	1500	13300	5009	11800	786,67	-8291,00	-62,34
Фінансовий результат від операційної діяльності:							
прибуток (збиток)	40513	-21144	17973	-61657	-152,19	39117,00	-185,00
Інші фінансові доходи	12791	12466	29299	-325	-2,54	16833,00	135,03
Інші доходи	891	3	0	-888	-99,66	-3,00	-100,00
Інші витрати	13	0	0	-13	-100,00	0,00	-
Фінансовий результат до оподаткування:							
прибуток (збиток)	-26844	-8675	47272	18169	-67,68	55947,00	-644,92
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-7249	-5926	-9724	1323	-18,25	-3798,00	64,09
Чистий фінансовий результат:							
прибуток (збиток)	-34093	-14601	37548	19492	-57,17	52149,00	-357,16

Також позитивний напрямок змін був характерним для інших операційних доходів, що з 8363 тис. грн у 2018 році зросли до 24256 тис. грн у 2020.

Основу витратної складової ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років формує зростаючий щороку обсяг витрат на збут, що з 74315 тис. грн (2018 рік) зріс до 117293 тис. грн на кінець періоду дослідження. Натомість тенденції зміни показників адміністративних витрат свідчать про їх оптимізацію та загальне скорочення у порівнянні з 2018 роком: 35394 тис. грн проти 36741 тис. грн.

Внаслідок впливу відповідних факторів за результатами діяльності у 2018-2020 роках фінансовий результат від операційної діяльності досить відрізнявся. Зокрема у 2018 році страховиком було акумульовано 40513 тис. грн, але вже у 2019 році фінансовий результат від операційної діяльності був від'ємним та становив 21144 тис. грн збитку, виправити ситуацію вдалось у

2020 році, досягнувши додатнього рівня у 17973 тис. грн, що водночас є меншим більш ніж удвічі ніж на початку періоду.

Поряд з цим зросла ефективність фінансової діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна», зокрема розмір інших фінансових доходів зріс до 29299 тис. грн проти 12791 тис. грн початкових.

Загалом за результатами усіх напрямів діяльності страховика підсумкові фінансові результати у 2018 та 2019 роках були від'ємні (чистий збиток склав 34093 тис. грн та 14601 тис. грн відповідно), а за даними 2020 року – додатні – розмір чистого прибутку склав 37548 тис. грн (рисунок 2.9), що свідчить як про активний розвиток основної (страхової) діяльності (у 2020 році відбулось нарощення обсягів валових страхових премій на 36 %), так і про значну увагу до можливостей розвитку фінансово-інвестиційного потенціалу страховика у поєднанні із активним страховим маркетингом та оптимізацією адміністративних витрат.

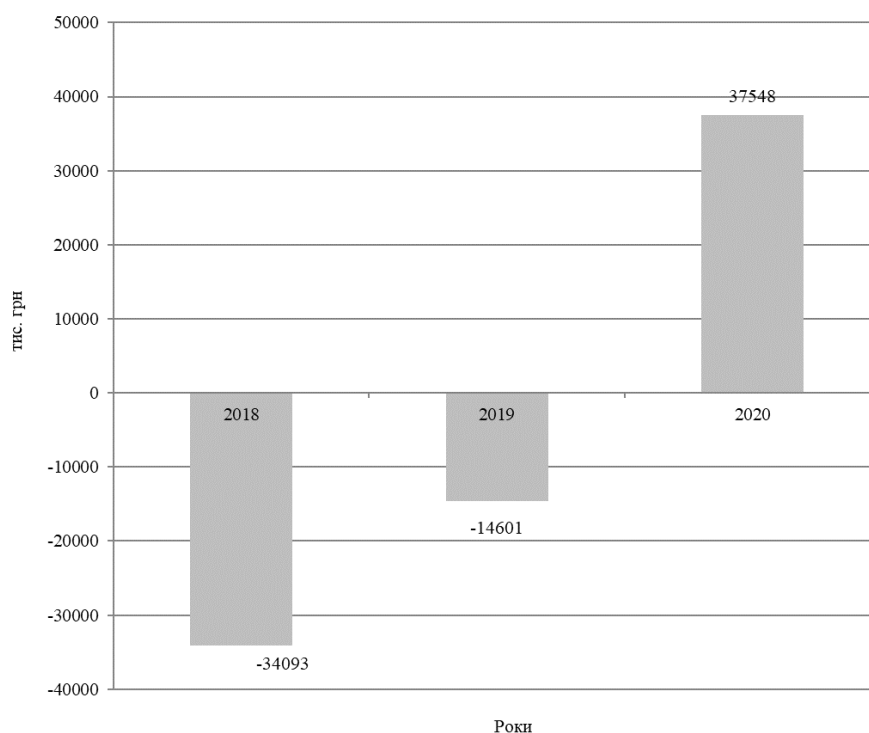

Рисунок 2.9 – Динаміка чистого фінансового результату ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років

Таким чином, в умовах нестабільного конкурентного середовища та нарощення впливу пандемії на функціонування страхових компаній і зміну очікувань та пріоритетів клієнтів щодо можливостей співпраці із страховиками, ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років послідовно продовжувало реалізовувати амбітну мету – “увійти до ТОП-10 страхових компаній в Україні” [15], активно посилюючи позиції у тих секторах, де була успішно налагоджена робота ще до коронакризи. За інформацією Голови правління ПрАТ «СК «Євроінс Україна» [15]: “Ставка на моторне страхування була зроблена на початку роботи Євроінс в Україні.” Отже, володіючи гарними передумовами для розвитку у цьому секторі, компанія була зосереджена на подальшому покращенні роботи та нарощенні страхового портфеля. Тому, доцільно більш детально проаналізувати слабкі та сильні сторони діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті автострахування для виявлення ефективних напрацювань, що можуть бути застосовані іншими страховими компаніями України та зосередження уваги на можливостях вдосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком даного напрямку роботи.

3 Напрями удосконалення організаційно-економічних аспектів управління розвитком страхування автотранспортних засобів на прикладі ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Зважаючи на те, що головними маркерами успішної роботи страхової компанії є активне зростання клієнтського портфеля та обсягу акумульованих премій, детального дослідження потребує сформований страховий портфель та показники страхової діяльності у розрізі основних структуроутворюючих елементів.

Щодо структури страхового портфеля страховика, то за даними 2020 року спостерігається значна концентрація діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на послугах автострахування (рисунок 3.1), так 49,1 % страхового портфеля сформовано за рахунок договорів страхування ОСЦПВВНТЗ та 21,85 % – за рахунок страхування КАСКО, частки інших складових, окрім добровільного медичного страхування (6,77 %), не перевищують 4 %.

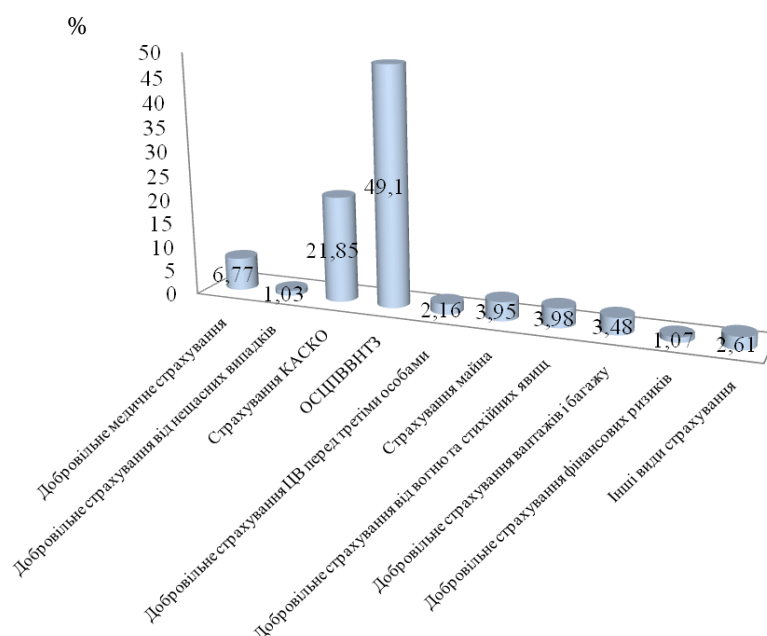

Рисунок 3.1 – Структура страхового портфеля ПрАТ «СК «Євроінс Україна», 2020 рік (побудовано на основі інформації [17])

Тому, основна сума страхових премій страховика надходить саме за договорами страхування ОСЦПВВНТЗ, причому зростання обсягів валових страхових премій ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за період 2018-2020 років відбулось саме за рахунок значного нарощення обсягів даного виду страхових послуг (до 169006 тис. грн у 2020 році проти 106867 тис. грн початкових) (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Валові страхові премії ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2018-2020 роках за видами страхування (складено на основі інформації [17])*

Показник	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				тис. грн	%	тис. грн	%
Страхування наземного транспорту, крім залізничного (Д)	76739	68724	75221	-8015	-10,44	6497	9,45
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за звичайними договорами) (О)	106867	114239	169006	7372	6,90	54767	47,94
Медичне страхування (Д)	9823	10721	23307	898	9,14	12586	117,40
Страхування відповідальності перед третіми особами (Д)	17463	16942	19851	-521	-2,98	2909	17,17
Страхування вантажів та багажу (Д)	12421	10814	11994	-1607	-12,94	1180	10,91
Інші види страхування	39955	31550	44860	-8405	-21,04	13310	42,19
Усього	263268	252990	344239	-10278	-3,90	91249	36,07

* (Д) – добровільне страхування, (О) – обов'язкове страхування

Динаміка кількості укладених договорів ОСЦПВВНТЗ ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-III кв. 2021 років відображена на рисунку 3.2 свідчить про закріплення тенденції зростання кількості укладених договорів.

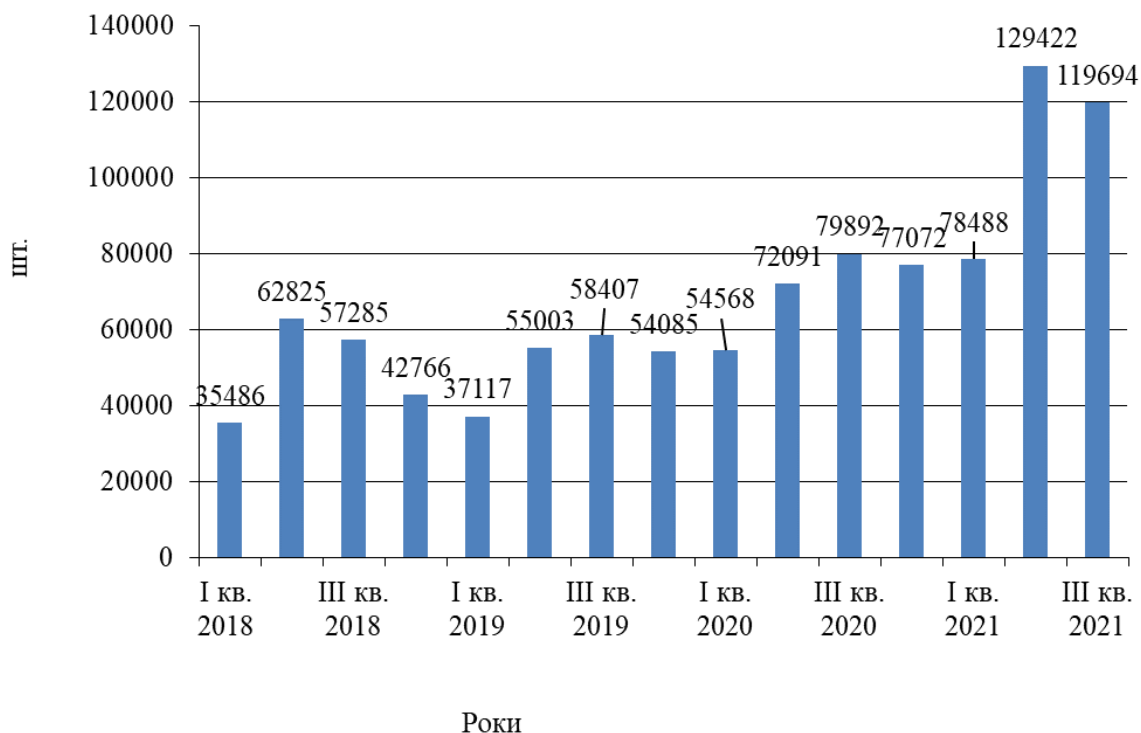

Рисунок 3.2 – Динаміка кількості укладених договорів ОСЦПВВНТЗ ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-III кв. 2021 років (побудовано на основі інформації [20])

Зменшення обсягів валових страхових премій щодо страхування наземного транспорту за даними 2019 році (на 10,44 % до 68724 тис. грн) вдалось подолати вже у наступному 2020 році, коли за результатами діяльності відповідний показник склав 75221 тис. грн. Враховуючи підвищення свідомості населення та зростання затребуваності послуг медичного страхування в умовах життя суспільства у період пандемії, ПрАТ «СК «Євроінс Україна» активно нарощувало обсяги діяльності у сегменті медичного страхування до 10721 тис. грн у 2019 та 23307 тис. грн проти 9823 тис. грн початкових.

Щодо інших видів страхових послуг, то не зважаючи на коливання їх загальних обсягів у бік зменшення за даними 2019 року, у 2020 році їх вдалось покращити.

Найбільші суми страхових виплат ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом досліджуваного періоду були виплачені за договорами автотранспортного страхування (таблиця 3.2).

Так, максимальна сума валових страхових виплат ПрАТ «СК «Євроінс Україна» щороку припадала на виплати за договорами ОСЦПВВНТЗ – 34528 тис. грн, 56916 тис. грн та 58832 тис. грн відповідно.

Валові страхові виплати за договорами страхування наземного транспорту у 2020 році зменшились на 26,84 % до 37265 тис. грн проти 50934 тис. грн у попередньому році, що може бути пов'язаним із впливом карантинних заходів й обмеженнями щодо пересування та загального зменшення ступеня реалізації відповідних видів ризиків.

Активізація виплат відбулась за програмами медичного страхування, в результаті чого обсяг валових страхових виплат з 2786 тис. грн у 2018 році зріс спочатку до 3860 тис. грн у 2019 та сягнув максимального значення у 11489 тис. грн у 2020 році.

Аналізуючи конкурентні позиції ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на ринку КАСКО (19 місце у рейтингу страховиків) за результатами роботи у 2020 році (Таблиця Д.1), спостерігаємо, що питома вага даного виду послуг у 21,85 % є значно меншою ключових гравців ринку (зокрема для АРХ, що тримає позицію лідера сегменту у 2020 році вона становить 60,13 %, для АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, що утримує другу позицію – 55,92 %), що водночас за успішного менеджменту забезпечило приріст страхових платежів на 9,46 %, проте при досить близькому рівні виплат у порівнянні із конкурентами – 49,54 %, рівень використання механізму перестраховування за договорами КАСКО досягав 19,12 %, що потужними страховиками в основному застосовується мінімально.

Таблиця 3.2 – Валові страхові виплати ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2018-2020 роках за видами страхування (складено на основі інформації [17])*

Показник	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2020/2019	
				тис. грн	%	тис. грн	%
Страхування наземного транспорту, крім залізничного (Д)	41857	50934	37265	9077	21,69	-13669	-26,84
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за звичайними договорами) (О)	34528	56916	58832	22388	64,84	1916	3,37
Медичне страхування (Д)	2786	3860	11489	1074	38,55	7629	197,64
Інші види страхування	2967	2376	3016	-591	-19,92	640	26,94
Усього	82138	114086	110602	31948	38,90	-3484	-3,05

*(Д) – добровільне страхування, (О) – обов'язкове страхування

Щодо конкурентних позицій ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на ринку ОСЦПВВНТЗ (13 місце у рейтингу страховиків) за результатами роботи у 2020 році (Таблиця Д.2), майже половина страхового портфеля страховика була зосереджена саме у цьому сегменті (49,1 %), що підтверджує особливу пріоритетність даного напрямку діяльності страховика і швидке нарощення обсягів (приріст страхових платежів становить +47,94 %) при дещо нижчому рівні виплат – 34,81 %, які характерні для показників компаній-лідерів сегменту – в середньому у межах 45-50 %. При таких швидких нарощення обсягів діяльності за договорами ОСЦПВВНТЗ ПрАТ «СК «Євроінс Україна» також активно застосовує механізм перестрахування (12,93 %), що не є характерним для найпотужніших страховиків у даному

сегменті.

Щодо лінійки страхових продуктів, що розроблені та пропонуються клієнтам за програмами КАСКО страхування, то вони представлені трьома варіантами [17]:

– «Класичне КАСКО» (самостійний вибір умов страхового покриття відповідно до своїх потреб, від страхування «часткового КАСКО» до «повного КАСКО», від страхування «з урахуванням зносу» так і «без урахування»; можливість вибору СТО, де буде здійснюватися відновлювальний ремонт; без обмежень щодо умов зберігання авто як в денний час так і в нічний час; покриття збитків від гідрудару; виплата без довідок з компетентних органів; виплата страхового відшкодування без застосування пропорції; можливість страхування без обмежень по порушеннях Правил дорожнього руху; «VIP-врегулювання» – написання заяви та огляд пошкодженого авто в будь-якому зручному для клієнта місці; додаткові сервіси у дорозі: заміна колеса, підзарядка, підвіз пального, розблокування замка, евакуатор, тощо; диспетчерська служба 24/7; можливість укладення договору з 0% франшизою, вартість поліса не залежить від кількості водіїв та їх стажу);

– «КАСКО 50/50» (економія половини від вартості договору страхування при відсутності страхових подій протягом терміну дії договору; відсутність обмеження за умовами зберігання транспортного засобу як в денний, так і в нічний час; покриття попадання в двигун або внутрішні порожнини агрегатів рідин (води, масла) – гідрудар; виплата страхового відшкодування без довідки відповідного компетентного органу; виплата страхового відшкодування без застосування пропорції; страхова виплата в повному розмірі, незалежно від коливання курсу валюти; можливість страхування без обмежень щодо порушень Правил дорожнього руху)

– «КАСКО Light онлайн» (страхова сума 100 000 гривень; страхування на випадок ДТП з вини водія автомобіля; без обмежень щодо строку експлуатації автомобіля та стажу водіння; умовна франшиза 2000

гривень; страхування без огляду автомобіля; вартість договору дорівнює середній ціні на автоцивілку у регіоні проживання).

Страхові продукти ПрАТ «СК «Євроінс Україна» з послуг обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів представлені п'ятьма різними варіантами, чотири з яких передбачають можливість он-лайн оформлення та отримання знижки у 10 % [17]:

– «Автоцивілка стандарт» (пропонується швидке оформлення он-лайн протягом 5 хвилин; передбачається підтримка 24/7; передбачена додаткова можливість розширення ліміту відповідальності страховика по майну до 500 тис. грн);

– «Автоцивілка «Єврозахист у дорозі» (пропонується швидке оформлення он-лайн протягом 5 хвилин; передбачається підтримка 24/7; передбачена додаткова можливість розширення ліміту відповідальності страховика за рахунок чого передбачена компенсація до 300 000 грн. на відшкодування збитків потерпілому майну та виплата до 150 тис. грн на відновлення здоров'я потерпілих; закладається можливість страхування здоров'я самого водія та його пасажирів – на 50 або 100 тис. грн, на вибір);

– «Автоцивілка «Все включено» (пропонується комплексне вирішення питань автозахисту навіть у випадку ДТП із вини власника авто – страхування здоров'я водія на випадок ДТП, його відповідальність під час руху, а також страхування самого автомобіля – від пошкоджень в аварії із лімітом до 100000 гривень на ремонт; програма передбачає організацію медичної допомоги для клієнтів у будь-якій дорожній аварії із лімітом до 20 тис. грн; як бонус пропонується крім захисту здоров'я при ДТП, покриття лікування COVID-19 в межах 10 тис. грн);

– «Автоцивілка Плюс» (дозволяє водіям самостійно встановлювати ліміт на страхування своєї відповідальності за кермом, збільшуючи на свій розсуд у три, 5 або навіть 8 разів);

– «Автоцивілка Паперова» (класичний варіант договору ОСЦПВВНТЗ із обумовленими законодавчо максимальними лімітами відповідальності та заявленими страховиком перевагами диспетчерської підтримки 24/7, можливістю укладання угоди з 0% франшизою та незалежності вартості полісу від кількості водіїв, та їх стажу).

Враховуючи особливості сучасного бізнес-середовища, що знаходиться під безпосереднім впливом пандемії COVID-19, одним з ключових напрямів, який забезпечить успішне функціонування страхового бізнесу у сегменті автострахування й дозволить оптимізувати витрати, виступає саме он-лайн страхування та обслуговування клієнтів.

Необхідність та ефективність запровадження електронного поліса у сучасній страховій практиці неодноразово доводилися фахівцями страхової сфери. “Це насамперед можливість самостійного вибору надійного страховика, забезпечення гарантії придбання легітимного страхового захисту, запровадження безготівкової з використанням технологій Інтернет-еквайрингу форми оплати страхової послуги; забезпечення доступного в реальному часі контролю за наявністю діючого полісу забезпечення ефективної протидії страховому шахрайству” [14].

Так, при дослідженні можливостей інноваційних трансформацій страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів з огляду на тенденції придбання електронних полісів ОСЦПВВНТЗ за період 2018–2019 років фахівцями прогнозується можливість до кінця 2022 року “покриття електронними полісами ОСЦПВВНТЗ до 70% від усіх авто в Україні” [4, с. 108].

ПрАТ «СК «Євроінс Україна» активно використовується зазначена можливість он-лайн оформлення договорів. Так, поліс ОСЦПВВНТЗ від ПрАТ «СК «Євроінс Україна» передбачає не лише досить простий механізм оформлення (4 основних етапи) на сайті страховика, а й пропонується до он-лайн оформлення на всіх популярних вітчизняних страхових агрегаторах

(Hotline Finance, «Polis.ua» та ін.) та у додатках більшості потужних роздрібних банків (Приватбанк, monobank та ін.).

Проте, застосування відповідного інноваційного підходу у страховому маркетингу поряд із значними перевагами може мати й певні недоліки, що у порівнянні із недоліками застосування паперових полісів, можуть бути повністю ліквідовані у середньостроковій перспективі (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Переваги та недоліки застосування паперових та електронних полісів автострахування ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (складено на основі інформації [11; 13; 17; 20; 36; 37; 39; 43 та ін.]

Форма полісу	Переваги застосування	Недоліки застосування
Паперова	– доступність оформлення	– висока вартість, що зокрема пов'язано із значними витратами на виготовлення бланків, їх зберігання та утилізацію; – високий рівень трудомісткості щодо обліку бланків; – можливість пошкодження або втрати полісу
Електронна	– підвищення якості та зручності послуг; – значна економія часу; – зменшення витрат на документообіг і звітність; – зниження шахрайства; – зменшення вартості полісу; – інструмент контролю страховиків-членів МТСБУ	– потреба у додаткових інвестиційних ресурсах (на навчання персоналу, встановлення та обслуговування програмного забезпечення); – демпінг страховиків-конкурентів; – недостатня обізнаність населення щодо навичок застосування

Важливим аспектом проведення трансакцій в мережі інтернет є захист особистих даних, чому приділена основна увага при оформленні полісів ОСЦПВВТЗ від ПрАТ «СК «Євроінс Україна» он-лайн. Додатковим захисним інструментом є використання механізму реєстрації та аутентифікації клієнтів за іменем (адресою електронної пошти) та паролем. На заключному етапі клієнт ще раз може переглянути дані, що будуть відображені у полісі та обрати способи його оплати і доставки. Таким чином, процес продажу поліса ОСЦПВВТЗ є практично автоматизованим.

Схематично основні етапи он-лайн оформлення поліса ОСЦПВВТЗ від ПрАТ «СК «Євроінс Україна» представлені на рисунку 3.3.

Рисунок 3.3 – Основні етапи он-лайн оформлення поліса ОСЦПВВТЗ від ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (складено за інформацією [17])

Загалом ключовими стримуючими факторами розвитку он-лайн страхування в Україні є низька страхова культура і поінформованість споживачів страхових послуг щодо можливостей страхування та прихильність до традиційних способів купівлі товарів і послуг. Зокрема, вітчизняним клієнтам психологічно важливо поспілкуватися безпосередньо із представником страхової компанії, перед тим як прийняти остаточне рішення про укладення договору.

Крім цього, клієнту необхідний достатній рівень компетенції для вибору оптимального варіанту страхового захисту без підтримки професійних консультантів.

Серед стримуючих факторів он-лайн страхування на рівні страховиків є недостатній розвиток систем дистанційної оплати послуг та необхідність значних початкових капіталовкладень і безумовно наявність висококваліфікованих спеціалістів.

Тому на сучасному етапі для ефективного впровадження он-лайн страхування, зокрема у сегменті автострахування, страховиками мають розроблятися та пропонуватися комплексні підходи до залучення та подальшого обслуговування клієнта, прикладами яких є комплексні страхові он-лайн програми ОСЦПВВТЗ ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Досить активно у зарубіжну страхову практику в сфері автострахування впроваджуються технології телематики, що передбачають встановлення на автомобіль спеціального технічного пристрою, який відстежує манеру водіння автомобіля, швидкість, прискорення й інші показники транспортного засобу. Зібраний масив інформації є базисом для розробки індивідуальних страхових програм або підставою для отримання знижок при оформленні стандартних полісів для сумлінних водіїв-клієнтів.

Окремі страхові компанії в Україні (дочірні страховики потужних світових страхових груп) вже використовують прототипи цієї технології, що синхронізуються із мобільним додатком, який оцінює водія. У разі отримання водієм-страхувальником високого балу, він у якості заохочення отримує знижку на наступний страховий платіж чи взагалі звільняється від його сплати.

Водночас, ця система потребує вдосконалення, зокрема введення наступних функцій:

- подання сповіщення до екстрених служб – “Alert Message” – для виклику поліції до місця злочину у разі спроби викрадення/пошкодження автомобіля;

- захист від крадіжок – “Smart-Lock” – авторизований доступ до автомобіля при правильному введенні паролю або іншому методі аутентифікації;
- використання історії електронних записів для аналізу ДТП та розгляду випадків у судах – подання «log-інформації» з телематики і додатку, з метою отримання більш наочних і точних даних про якість експлуатації автомобіля;
- зв’язок із системами контролю дорожнього руху – технологія швидкого виклику поліції для складання протоколу про ДТП або у разі інших непередбачуваних ситуацій на дорозі.

Перспективним напрямом для роботи ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті автострахування є запровадження страхового продукту «GAR-страхування», що наразі на вітчизняному страховому ринку пропонується лише ПрАТ «СК «КАРДІФ» [42] (входить до складу французької страхової компанії BNP Paribas Cardif) у партнерстві із «Порше Фінанс Груп Україна».

GAR (Guaranteed Asset Protection) страхування перекладається як «гарантія збереження вартості» [41] – поліс страхування, який дозволяє отримати повну виплату за договором КАСКО страхування без урахування амортизаційного зносу до дійсної чи ринкової вартості, залежно від комплектації та року випуску автомобіля. Загальна страхова сума прописується в полісі, а страховим випадком є викрадення або знищення автомобіля.

Виїхавши з автосалону, автомобіль відразу втрачає 10-15% від вартості (так званий амортизаційний знос за 1 рік експлуатації). В разі викрадення чи повного знищення майна страхувальник отримує виплату за договором КАСКО за мінусом зносу. Для отримання компенсації у розмірі повної вартості автомобіля без вирахування зносу і пропонується можливість «GAR-страхування», що є особливо привабливим при купівлі клієнтами нових дороговарнісних авто. У страхових компаніях при стандартних умовах страхування КАСКО передбачається безумовна франшиза 10 % від страхової

суми у випадку повного знищення чи викрадення авто. Тому у разі страхового випадку страхувальникові повертається лише 90 % від загальної страхової суми, при GAP- страхуванні власник автомобіля отримує повну суму його ринкової вартості.

Отже, GAP-страхування для страхувальника забезпечує можливість збільшення страхової виплати до рівня ринкової вартості автомобіля чи страхової суми, прописаної в полісі, а для страховика нарощення клієнтської бази, зростання страхових премій, удосконалення співпраці з партнерами – банківськими установами та автосалонами, зростання рівня конкурентоспроможності (рисунок 3.4).

Рисунок 3.4 – Переваги запровадження програми GAP-страхування
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (складено автором)

Враховуючи не поширеність даного інноваційного страхового продукту на українському страховому ринку, ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

може успішно зайняти відповідну малоосвоєну, проте перспективну нішу ринку, що забезпечить додаткове посилення конкурентних позицій у сегменті автострахування та сприятиме нарощенню обсягів страхової діяльності через поглиблення співпраці з партнерами (зокрема банками та автосалонами).

Результати проведених у дипломній роботі досліджень, вказують на те, що стратегічними домінантами забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті автотранспортного страхування є (рисунок 3.5):

- потужне фінансово-економічне забезпечення діяльності;
- широкий асортимент пропонованих страхових програм;
- активна маркетингова політика;
- використання різноманітних каналів продажу страхових продуктів;
- впровадження інформаційно-інноваційних технологій.

Рисунок 3.5 – Стратегічні домінанти забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті автотранспортного страхування (складено автором)

При чому, забезпечення сталого розвитку діяльності страховика та її результативності з надання послуг автострахування в умовах сучасних динамічних змін конкурентного середовища, реалізації глобальних і національних ризиків, трансформації потреб та очікувань клієнтів визначається комплексністю, системністю та обґрунтованістю застосування усього переліку визначених стратегічних домінат, що за необхідності можуть бути доповнені та змінені для застосування щодо інших напрямів діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» та використання іншими страховими компаніями України.

Висновки

На основі аналітичного опрацювання інформаційних джерел визначено різноманітність підходів до тлумачення поняття “автотранспортне страхування”, що із врахуванням сутнісного та структурно-функціонального наповнення категорії доцільно трактувати наступним чином: система економічних відносин щодо формування та використання спеціальних грошових фондів для захисту інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних несприятливих подій, що пов’язані з володінням та користуванням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування.

На основі опрацювання законодавчої бази, виділено перелік видів автотранспортного страхування, що здійснюється у добровільній (страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування наземного транспорту (КАСКО), страхування вантажів і багажу, страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) (ДСЦВ)) та обов’язковій формі (Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)).

На основі критичного узагальнення систематизовано визначальні характеристики основних видів автострахування: добровільного – КАСКО та обов’язкового – страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ)), що у поєднанні з результатами попередніх досліджень забезпечує формування цілісних загальнотеоретичних засад ефективного управління розвитком страхування автотранспортних засобів на сучасному етапі.

Оцінка сучасного стану та аналіз тенденцій розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні за 2018-2020 роки свідчать про значне

переважання страхових послуг даного сегменту на вітчизняному страховому ринку, як за обсягами страхових премій, так і за обсягами виплат. Характерним також є високий рівень витратності за договорами автостраховання: КАСКО – 44 %, ОСЦПВ та Зелена картка – 48 % (максимальний рівень витратності на ринку).

Крім того, на страховому ринку України спостерігається значна концентрація обсягів діяльності у трійці лідерів: за КАСКО страхуванням – ARX, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ та УНіКА, за ОСЦПВ – СГ ТАС, ОРАНТА та UPSK.

Основними проблемами сталого розвитку ринку автостраховання в Україні продовжують залишатись: невпевненість клієнтів у якості страхових продуктів; недостатній рівень платоспроможності окремих страховиків; погіршення фінансового становища фізичних та юридичних осіб внаслідок впливу коронакризи із подальшим зменшенням потенційного споживання страхових продуктів; не достатня прозорість ринку; необхідність подальшої гармонізації вітчизняного законодавства у відповідності до світових стандартів та норм; потреба у кваліфікованих фахівцях у страховій справі; недостатність наукових досліджень та аналітичного забезпечення з нагальних аспектів страхової проблематики.

Натомість базовими факторами розвитку ринку автостраховання в Україні, що визначаються фахівцями є [%]: збільшення ролі страхових брокерів; упровадження певних програм для інформування населення про стан та перспективи розвитку страхового ринку; повернення довіри населення України до страхових компаній, що передбачає повернення вкладених грошей; активація органів держави для укріплення та розвитку ринку автостраховання; збільшення масштабів міжнародного співробітництва для обміну інформацією про функціонування страхових компаній, які надають послуги автостраховання.

Вивчення ключових напрямів діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» протягом 2018-2020 років, вказує на пропозицію страхових продуктів для

індивідуальних та корпоративних клієнтів у сегментах, що охоплюють всі сектори страхового ринку. Проте, основне нарощення обсягів діяльності страховика протягом 2018-2020 років та розширення асортиментної лінійки відбувалось саме за програмами автостраховання.

За результатами усіх напрямів діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» підсумкові фінансові результати у 2018 та 2019 роках були від'ємні (чистий збиток склав 34093 тис. грн та 14601 тис. грн відповідно), а за даними 2020 року – додатні – розмір чистого прибутку склав 37548 тис. грн, що свідчить як про активний розвиток основної (страхової) діяльності (у 2020 році відбулось нарощення обсягів валових страхових премій на 36 %), так і про значну увагу до можливостей розвитку фінансово-інвестиційного потенціалу страховика у поєднанні із активним страховим маркетингом та оптимізацією адміністративних витрат.

Водночас, аналіз конкурентних позицій ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті КАСКО та ОСЦПВ засвідчив існуючий потенціал до подальшого розвитку, що безпосередньо пов'язаний із продовженням активного застосуванням інноваційних технологій у вигляді он-лайн страхування та застосування мобільних додатків, та доцільністю впровадження інноваційної технології – телематики та інноваційного продукту GAP- страхування.

За результатами проведених у дипломній роботі досліджень, було визначено стратегічні доміанти забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у сегменті автотранспортного страхування (фінансова стійкість, асортимент страхових програм, активна маркетингова політика, канали продажу, інформаційно-інноваційні технології), комплексність та системність застосування яких забезпечить сталий розвиток діяльності страховика та її результативність з надання послуг автостраховання в умовах сучасних динамічних змін конкурентного середовища.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д. Європейське регулювання страхової діяльності URL:http://pidruchniki.ws/1176042842538/strahova_sprava/yevropeyske_regulyu-vannya_strahovoyi_diyalnosti.
2. Базилевич В.Д. Страхові послуги : підручник. Київ: Логос, 2014.- 544 с.
3. Бовсуновська, Г. С. Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2013. Том. 13. С. 135- 140.
4. Волохова Л.В. Страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів у контексті інноваційних трансформацій. Економічний простір. 2021. №165. С. 105-109.
5. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: [монографія] К.: КНЕУ, 2009. 283 с.
6. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.
7. Говорушко Т.А. Страхові послуги : підручник. К.: ЦНЛ, 2019. 376 с.
8. Дема Д. І. Страхові послуги: навч. посіб. Житомир: ЖНАЕУ, 2010. 350 с.
9. Закон № 1961-IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>
10. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96–ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

11. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. Економіка і суспільство. 2017. с. 413–420.
12. Кількість авто в Києві перевищила 400 на 1000 жителів
URL:<https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/309073-kilkist-avto-v-kiievi-perevischila-400-na-1000-zhiteliv>
13. Кухаренок М. Труднощі та успіхи ринку ОСЦПВ: досвід європейських країн. Фінансові послуги. 2017. с. 44–45.
14. Меда М.А. Актуальные проблемы страхования гражданской ответственности владельцев транспортных средств. Молодой ученый. 2019. № 13. С. 199–200. URL: <https://moluch.ru/archive/251/57642/>
15. Николов Я. Наша цель — войти в ТОП-10 страховых компаний в Украине/ Янко Николов. URL: <https://forinsurer.com/public/21/04/01/4931?hl=%D1%CA>
16. Огляд небанківського фінансового сектору. Квітень 2021. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2021-04.pdf?v=4
17. Офіційний сайт ПрАТ «СК «Євроінс Україна» URL: <http://euroins.com.ua/uk/>
18. Підсумки страхового ринку 12 місяців 2020 // «Insurance TOP». – 2021. - № 1 (77) . [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf>
19. Плиса В.Й. Страхування : підручник, 2-ге видання, виправлене й доповнене. / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2019. – 512 с
20. Показники діяльності страховиків. МТСБУ
<http://www.mtsbu.ua/ua/statistics/Indicatorsofinsurers/>
21. Положення про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, затвердженого постановою КМУ від 28.09.1996 № 1175
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-96-%D0%BF#Text>

22. Правила добровільного страхування наземного транспорту (крім залізничного) URL: <https://euroins.com.ua/storage/app/media/Licenses/land%20transport%20insurance/Pravilo1.pdf>
23. Рейтинг страхових компаній України URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/20/12/42>
24. Розпорядження Нацкомфінпослуг № 538 від 09.04.2019 « Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів з питань обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0544-19#Text>
25. Статистика страхового ринка України. Фориншурер страхование [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://https://forinsurer.com/stat>
26. Страхові послуги : навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред. Д. І. Деми. [3-тє вид., стереотипне]. К.: Алерта 2017. 526 с.
27. Страхові послуги. Навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»/ О. В. Жилякова, І. Л. Шевчук. Х. : Видавець Іванченко І. С., 2013. 184 с.
28. Страхові послуги: [навч. посіб.] / [Д.І. Дема, О.М. Віленчук, І.В. Демянюк]; за ред. Д.І. Деми. Житомир: ЖНАЕУ, 2010. 482 с.
29. Страхові послуги: [Підручник] / [С.С. Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін.]; Кер. авт. кол. й наук. ред. проф. Осадець С.С. і доц. Артюх Т.М. К.: КНЕУ, 2007. 464 с.
30. Страхові послуги: [підручник]: у 2 ч. / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П. та ін.]; за ред. В.Д. Базилевича. Ч. 2 К.: Логос, 2014. 544 с.
31. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича. К.: Логос, 2014. 496 с.

32. Страховой рынок Украины: 12 месяцев 2020 года. Фориншурер страхование [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://https://forinsurer.com/stat>
33. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
34. Ткаченко Н. В., Криниця С.О. Аналіз сучасного ринку добровільного страхування автотранспортних засобів в Україні. Фінансовий простір. 2013. № 4(12).С. 170-175. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1304/13tnvasr.pdf>
35. Ткачук О. А., Антонюк В. В., Приступа Л. А. Вплив пандемії COVID-19 на функціонування та розвиток страхового ринку України. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2021. С.63-64 URL: <https://fbs.khnu.km.ua/fs/5/2-51.pdf>
36. Третяк Д.Д., Поруба Я.С. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 30-36.
37. Федорович І.М. Проблеми та перспективи розвитку автострахування в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. №39. С. 79-85.
38. Фисун В.І. Страхування: [Навч. посіб.] / В.І. Фисун, Г.М. Ярова. К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.
39. Шевченко В. И. Цифровая эра ОСАГО. URL: <http://blogs.korrespondent.net/blog/business/3723465>
40. Яворська Т.В. Страхові послуги: [навчальний посібник] / Т.В. Яворська. – К.: Знання, 2008. – 350 с.

41. Collins dictionary URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/gap-insurance>
42. GAP- страхування. URL: <https://cardif.com.ua/products/gap-strahuvannya/>
43. Volosovich S. Insurtech: challenges and development perspectives. International Journal of Innovative Technologies in Economy, 2016, no 3, pp. 39—42.